

รูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว
กรณีศึกษา: ปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

พัชรา สุริยะนภานุภักดิ์

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการพัฒนา
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2548

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา

ชื่อเรื่อง

รูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว
กรณีศึกษา: ปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

โดย

พัชรา สุริยธนภาคย์

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระพล ทองมา)

วันที่ 16 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2548

กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

วันที่ 27 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2548

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์โชคก จรุงคนธ์)

วันที่ 16 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2548

หัวหน้าภาควิชาส่งเสริมการเกษตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระพล ทองมา)

วันที่ 16 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2548

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงวุฒิ เพ็ชรประดับ)

รองประธานกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 30 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 48

ชื่อเรื่อง รูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว
 กรณีศึกษา: ปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นางสาวพัชรา สุริยชนะภาฤกษ์

ชื่อปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการพัฒนา

ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ประกอบการ/เจ้าของ/ผู้จัดการและลูกจ้างของปางช้างแม่วิน 2) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการปางช้าง เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลแม่วิน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างแม่วินจำนวน 3 คน และลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในปางช้างแม่วิน จำนวน 15 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบความตรงในเนื้อหาและมีความเป็นปรนัย การเก็บข้อมูลได้ดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนสิงหาคม 2546 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ชนเผ่ากระเหรี่ยง มีอายุเฉลี่ย 29.50 และ สมรสแล้ว ด้านการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลายประกอบอาชีพเกี่ยวกับกิจการการท่องเที่ยวเป็นหลัก ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีหน้าที่ในการให้บริการลูกค้า โดยเฉพาะการจัดบริการนั่งช้างชมธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเป็นจุดหลัก อาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง มีรายได้เฉลี่ย 56,566.67 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เช่าที่ดินของผู้อื่นสำหรับประกอบการทำมาหากิน

รูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วินเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหาร ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการปางช้างเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน ทั้งในด้านการวางแผนงาน การจัดการองค์กร การจัดบุคลากรในการทำงาน การบริหารจัดการ งบประมาณ และการประสานงาน ซึ่งการพัฒนาการทำงานการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เข้ากับสถานการณ์การท่องเที่ยว และมีการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอยู่เสมอ

Title	Elephant Camp Management Patterns for Tourism Activities: A Case Study of Maewin Elephant Camp, Maewang District, Chiang Mai Province
Author	Miss Patchara Suriyanaparoek
Degree of	Master of Arts in Development Administration
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr. Weerapon Thongma

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to know personal, social and economic characteristics of owner/manager and employee of Maewin Elephant Camp 2) to study management administration authority of work and elephant camp management patterns for tourism activities at tambol Maewin. The respondents for this study consisted of 3 managers and 15 employees in Maewin Elephant Camp selected by systematic sampling. Data collection tools included questionnaire/interview methods during June and August 2003 and then analyzed by the SPSS. The results were as follows:

Most of the respondents were male, karian, 29.50 years old in average and married. Most of them had completed primary education, and their main job were tourism activities. The results revealed that most of the respondents were service customers. Their main job was to ride the elephant service for visiting the natural and raft bamboos down stream, and the second job was labors. Their average family income was 56,566.67 baht per year. Most of them rented the land for work. In addition, it was found that the most popular activity for most of the respondents was the village cultural fair.

Elephant camp management patterns for tourism activities to administration concept. The results revealed that all of the respondents had similar opinion about elephant camp management patterns for tourism activities regarding planning, organizing, staffing, budgeting, and coordinating. They had a development method to adjust their strategy for tourism situations to increase efficiency.

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา และคณะกรรมการที่ปรึกษารองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช และอาจารย์โชค จรุงคนธ์ ที่กรุณาได้ให้คำแนะนำ ปรึกษา แก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดี

ขอขอบคุณ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่วินที่อนุเคราะห์ข้อมูล เจ้าของหรือผู้ประกอบการปางช้างและลูกจ้างคนงานซึ่งทำงานอยู่ในปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 1 และศูนย์อนุรักษ์ช้างจังหวัดลำปางที่เอื้อเฟื้อข้อมูลเกี่ยวกับช้างเพื่อประกอบการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่าน ที่ให้ความสะดวกในการค้นคว้าหาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สุดท้ายขอขอบคุณบิดา-มารดาและครอบครัว ที่ช่วยเหลือในด้านการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับช้างเพื่อประกอบการวิจัย และเป็นกำลังใจสำคัญของผู้วิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ตลอดจนขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลืออบรมสั่งสอนประสิทธิประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย ซึ่งมีได้กล่าวนามมา ณ ที่นี้

พัชรา สุริยะนภานุรักษ์

พฤษภาคม 2548

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญ	(6)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	6
นิยามศัพท์	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	8
ปางช้างแม่วิน	8
ความเป็นมา	8
โครงสร้างการบริหาร	9
การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	10
แนวความคิดการบริหาร	16
ภาคสรุป	22
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	23
สถานที่ดำเนินการวิจัย	23
ผู้ให้ข้อมูล	24
ตัวแปรและการวัดตัวแปร	24
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	25
การทดสอบเครื่องมือ	25
วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	26
การวิเคราะห์ข้อมูล	26
ระยะเวลาในการทำวิจัย	26

บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	27
ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ประกอบการ/เจ้าของ/ ผู้จัดการ และลูกจ้างของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่	27
ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่	41
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	58
สรุปผลการวิจัย	58
ข้อเสนอแนะ	60
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	61
บรรณานุกรม	63
ภาคผนวก	65
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	66
ภาคผนวก ข ประวัติผู้วิจัย	75

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	33
2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ	39
3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลที่ระบุเกี่ยวกับการจัดการป้างช้าง	45
4 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการป้างช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการวางแผน	48
5 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการป้างช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการจัดองค์กร	51
6 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการป้างช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการจัดบุคลากรในการทำงาน	53
7 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการป้างช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการบริหารจัดการงบประมาณ	55
8 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการป้างช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการประสานงาน	57

สารบัญภาพ

ภาพ		หน้า
1	ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง	29
2	แสดงที่ตั้งของโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่	31
3	สภาพโดยทั่วไปของที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงซึ่งมีลักษณะดั้งเดิม	32
4	ลักษณะความเป็นอยู่ภายในครอบครัวของครอบครัวกระเหรี่ยง	33
5	แสดงการให้บริการของการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติและการเล่นแพ	36
6	สภาพพื้นที่ที่ใช้สำหรับการประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติ	37
7	งานประเพณีฉลองปีใหม่และการนิมนต์พระมาร่วมพิธีของชาวกระเหรี่ยง ที่นับถือศาสนาพุทธ	38
8	แสดงสถานที่ตั้งบริเวณทางเข้าของปางช้างแม่วิน	38
9	แสดงเส้นทางการนั่งช้างชมธรรมชาติ	43

บทที่ 1

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่าต่อการท่องเที่ยวอย่างยิ่ง ปัจจุบันการท่องเที่ยว นอกจากจะเป็นธุรกิจที่นำรายได้มาสู่ประเทศชาติเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2 แสนล้านบาทต่อปี แล้วยังเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกด้วย การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง พยายามนำทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ทะเล ภูเขา ป่าไม้ ซึ่งมีความงดงามตามธรรมชาติ ตลอดจนโบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่คนมีอยู่มาใช้เป็นวัตถุดิบทางการท่องเที่ยว ทำให้รายได้ประชาชาติมากขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน สร้างอาชีพ การพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง และรวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ด้วย (วรรณา วงษ์วานิช, 2539: 143) ซึ่งในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยหลายจังหวัดมีสภาพภูมิประเทศที่สวยงามตามธรรมชาติ เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ในเดือนเมษายน 2545 ได้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 85,258 คน โดยมีรายได้เข้าจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 620.15 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545: 25) ซึ่งรายได้ที่ได้จากนักท่องเที่ยวเหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่สนใจในขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนธรรมชาติที่สวยงามธุรกิจท่องเที่ยว จึงเป็นธุรกิจที่เอกชนจำนวนมากให้ความสนใจ และเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมีหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนมาโดยตลอดการแข่งขันกันทางตลาดระหว่างผู้ประกอบการจึงเกิดขึ้น ต่างก็สรรหารูปแบบของการนำเที่ยวที่แปลกใหม่เป็นสินค้าท่องเที่ยวมาเสนอขายให้นักท่องเที่ยวในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวผจญภัยใจสีเขียว (green adventure tour) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการผจญภัยรักธรรมชาติ เรียนรู้สิ่งใหม่ที่ได้พบเห็น และมีจิตสำนึกในการท่องเที่ยวสอดคล้องกับนโยบายขององค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก หรือ WTO (World Tourism Organization) การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้มีหลายกิจกรรม อย่างเช่น การปีนเขา การเดินป่า ตกนาคู่มือ การดำน้ำดูปะการัง ขี่จักรยานท่องเที่ยว ต่อก่อกัง พายเรือแคนู การนั่งช้างชมธรรมชาติ เป็นต้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545: 31)

กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้ประกอบการนำเที่ยว หรือกิจการปางช้างโดยตรง ได้นำมาเสนอขายแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เพราะการท่องเที่ยวในลักษณะนี้นักท่องเที่ยวจะมีโอกาสได้สัมผัสกับธรรมชาติของป่าที่สวยงาม ตลอดจนการผจญภัยที่ตื่นเต้น ถึงเหล่านี้อาจเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งสิ้น รวมทั้งเป็นการเกื้อกูลต่อการส่งเสริม และสนับสนุนการท่องเที่ยวของท้องถิ่นในประเทศอีกทางหนึ่ง และช่วยอนุรักษ์ช้างไทย เนื่องจากช้างเป็นสัตว์บกที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และยังเป็นสัญลักษณ์ของประเทศไทยมาตั้งแต่อดีต มีบทบาทและความสำคัญต่อวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม สังคม การเมืองและเศรษฐกิจของประชาชนชาวไทย และช้างยังเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จะเห็นได้ว่าช้างมีบทบาทสำคัญมากต่อเศรษฐกิจของประเทศ มีการใช้ช้างในอุตสาหกรรมป่าไม้สืบเนื่องมานานนับร้อยปี และดำเนินการเรื่อยมาโดยองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เป็นหลัก ซึ่งมีการว่าจ้างเอกชนเข้ามาประกอบการร่วมด้วย ซึ่งแต่เดิมเคยทำงานโดยชักลากไม้ในป่าสัมปทาน ในพื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศ ปัจจุบันสัมปทานทำไม้ได้สิ้นสุดลง การใช้แรงงานของสัตว์ประเภทนี้ได้ลดลงจึงเกิดการว่างงาน ปัจจุบันช้างกำลังจะสูญพันธุ์และมีจำนวนลดลงมาก เพราะถูกมนุษย์รุกรานที่อยู่อาศัยของมัน และถูกนำมาใช้แรงงานในเมือง ซึ่งมีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม จึงเกิดปัญหาและสร้างความเดือดร้อนต่อสังคมส่วนรวม ในปัจจุบันนั้น อาชีพใหม่ของช้างที่เราได้พบเห็นโดยทั่วไปก็คือการใช้ช้างในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีอุตสาหกรรมประเภทนี้เกิดขึ้นในหลายแห่งและหลายจังหวัดของประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงทางด้านการท่องเที่ยว เช่น ภูเก็ต ชลบุรี อุทยาน สุโขทัย สุรินทร์ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย เป็นต้น โดยจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการใช้ช้างในอุตสาหกรรมช้างเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวอยู่หลายแห่ง เพราะช้างสามารถสร้างรายได้ให้แก่เจ้าของช้างหรือผู้ประกอบการได้ และสามารถช่วยอนุรักษ์ช้างไว้ได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศได้ด้วย การเกิดอุตสาหกรรมช้างเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยว จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ สำหรับรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นการจัดตั้งขึ้นตามแนวคิดที่จะนำช้างที่อยู่ในสภาพใช้งานได้มาให้บริการการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้มีโอกาสสัมผัสความสวยงามของธรรมชาติและได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับช้างไทย แต่ในปัจจุบันการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากการดึงเอาทรัพยากรส่วนรวมต่าง ๆ โดยเฉพาะป่าไม้ แหล่งน้ำ และที่ดินมาใช้เพื่อพัฒนาในภาคการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ สร้าง

ความไม่เท่าเทียมในการใช้ทรัพยากรและการกระจายรายได้ สืบเนื่องมาจากกลุ่มผู้มีอิทธิพลและมีอำนาจทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรูปแบบนี้ รวมทั้งรูปแบบการจัดการป่าข้างที่ยังไม่ดีเท่าที่ควร ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเสถียรภาพของระบบนิเวศในระยะยาว ดังนั้น หน่วยงานของรัฐในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ต่างได้เล็งเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกรมป่าไม้ ซึ่งเป็นหน่วยงานดูแลรักษาป่า ซึ่งมีหน้าที่ในการปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมในด้านป่าไม้ และแหล่งต้นน้ำลำธาร เพื่อก่อให้เกิดสภาพธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และยั่งยืนในอนาคตต่อไป

ปัญหาการวิจัย

ปางช้างแม่วิน ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ สิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว คือการจัดการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติ โดยมีนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างประเทศนิยมนั่งช้าง ล่องแพ และพักแรมหมู่บ้านชาวเขาอย่างเต็มรูปแบบลักษณะของการท่องเที่ยวก็คือ การเดินทางมาโดยรถยนต์ที่บริษัทนำเที่ยวจัดหาให้พร้อมมัคคุเทศก์นำทางและเที่ยวชมความงามของธรรมชาติ ศิลปะวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้บางกลุ่มก็เดินทางมาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวแล้วก็เดินทางกลับเท่านั้น

การดำเนินงานกิจการปางช้างแม่วินในปัจจุบันนี้ จะเน้นการจ้างแรงงานท้องถิ่นให้เกิดการกระจายรายได้ การรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากชาวบ้าน ได้แก่ ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ข้าวโพด ไร่สำหรับเป็นอาหารช้าง นอกจากนี้ยังมีนโยบายส่งเสริมอาชีพเสริมให้กับชุมชนรอบ ๆ แก่ชาวบ้านแม่วิน ได้จัดกิจกรรมการล่องแพชมธรรมชาติ โดยได้จัดทำแพขึ้น และจ้างแรงงานท้องถิ่นเข้ามาล่องแพไม้ไผ่ แต่อย่างไรก็ตามกิจการปางช้างแม่วินที่ยังไม่มีระบบการจัดการที่ดีเท่าที่ควร ผู้ประกอบการมุ่งหวังแต่เฉพาะผลประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป และการมีจำนวนช้างไว้ในครอบครองมากกว่าที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นจำนวนช้างที่มากขึ้นกับจำนวนอาหารช้างที่ไม่เพียงพอต่อวัน เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ขนาดใหญ่ที่ต้องการอาหารบริโภคเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ซึ่งช้างหนึ่งเชือกบริโภคมากถึง 250 กิโลกรัม การจัดการทำอาหารช้างจึงมีค่าใช้จ่ายสูงมาก และเป็นปัญหาที่สำคัญของผู้ประกอบการปางช้างที่จำเป็นต้องตระหนักถึงการวางแผนเรื่องอาหารช้าง แต่ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ประกอบการปางช้างแม่วินไม่เอาใจใส่ดูแลเรื่องนี้อย่างจริงจัง จึงแก้ปัญหามาโดยการปล่อยช้างออกหากินในป่าช่วงเวลากลางคืน ก่อให้เกิดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อ

ขยายที่ทำกินของชาวบ้าน รวมทั้งการขาดการดูแลเอาใจใส่ช้างที่เป็นส่วนสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ จึงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นเนื่องจากช้างเหยียบย่ำที่คินเพาะปลูกของ ชาวบ้าน กลืนเหินจากสิ่งปลูกของช้างในบริเวณพื้นที่คันน้ำ และถนนหนทางที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการปางช้างแม่วิน เป็นคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ด้วย จึงเกิดกรณีความขัดแย้งภายในชุมชนระหว่างประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการปางช้างขึ้น รวมทั้งจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก ส่งผลให้สภาพสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และมีปัญหาสาเหตุดังกล่าวจากชาวไทยภูเขาเข้ามาเกี่ยวข้องกับซึ่งวรรณ วลัยวนิช (2539: 244) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวของไทยประสบปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหลายประการ ทั้งนี้เป็นเพราะเมื่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาสู่แหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ก่อให้เกิดการขายควาทางเศรษฐกิจ และการสร้างงานในท้องถิ่น รวมทั้งการบริการต่าง ๆ ตลอดจนการค้าขาย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมาก ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ (natural of economic) สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม (social and cultural environment) และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (nature environment) จากประเด็นดังกล่าวในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าการดำเนินงานกิจการปางช้างแม่วิน มีรูปแบบในการจัดการปางช้างเป็นไปในทิศทางใด ทั้งทางด้านการดูแลช้างและระบบการจัดการช้างเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การบริหารจัดการมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมในด้านการวางแผนงาน การจัดโครงสร้างการบริหารงาน การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การจัดสรรงบประมาณรายจ่าย และการสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา และเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการวางแผนการบริหารจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว ว่าควรประกอบด้วยปัจจัยและองค์ประกอบอะไรบ้าง และมีแนวทางอย่างไรที่ส่งผลให้ดำเนินงานประสบผลสำเร็จ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และ ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสภาพแวดล้อม ซึ่งจะเป็นวิถีทางที่ทำให้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป รวมถึงการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในการกำหนดนโยบายและการวางแผนด้านการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว
กรณีศึกษา ปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการ
เจ้าของ ผู้จัดการ และลูกจ้างของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของ
ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ดังต่อไปนี้

1. เจ้าของหรือผู้ประกอบการกิจการปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
จะได้นำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว
อย่างเหมาะสมต่อไป
2. ประธานและคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง
จังหวัดเชียงใหม่ จะได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่าง
สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์
ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ พร้อมทั้งยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนด้วย
การส่งเสริมรายได้ โดยให้มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมน้อยที่สุด
3. ผู้ที่ดำเนินการหรือผู้ประกอบการกิจการปางช้างในท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีลักษณะ
สภาพภูมิประเทศใกล้เคียงกับบริเวณปางช้างแม่วิน จะสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทาง
ในการจัดกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวของปางช้างที่ไม่ทำลายหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
ทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม
4. ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1
สามารถนำเอาผลการวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการจัดการ
การท่องเที่ยวไทยของชุมชน (community based on tourism) อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
ต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

ขอบเขต

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวกรณีศึกษาปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. ผู้ให้ข้อมูลคือ เจ้าของหรือ ผู้ประกอบการกิจการปางช้างแม่วิน ตลอดจนลูกจ้างคนงานซึ่งทำงานอยู่ในปางช้างแม่วิน โดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือน มิถุนายน - สิงหาคม 2546

ข้อจำกัดของการวิจัย

การเก็บข้อมูล ในการวิจัยจะอาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสำหรับเจ้าของหรือผู้ประกอบการกิจการปางช้างแม่วิน และลูกจ้างซึ่งทำงานอยู่ในปางช้าง โดยผู้วิจัยจะกำหนดประเด็นสำคัญไว้ก่อน แต่ในระหว่างการสัมภาษณ์ใช้วิธีการพูดคุยสอบถามเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งผู้วิจัยจะเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งจัดการโดยปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และอาศัยการสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ หรือเหตุการณ์แวดล้อมประกอบ และจะจดบันทึกไว้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ โดยจะพิจารณาการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนมิถุนายน - เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2546 เนื่องจากเป็นช่วงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาใช้บริการค่อนข้างมาก ดังนั้นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดโดยปางช้างแม่วิน คงจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันกับในช่วงของเดือนพฤศจิกายน - เดือนธันวาคม ดังนั้นผลงานวิจัยจึงไม่สามารถที่จะนำไปใช้เป็นหลักสากล (generalization) ในกลุ่มประชากรหรือสถานที่ท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไปจากนี้

นิยามศัพท์

ปางช้าง (elephant camp) หมายถึง สถานที่ที่รวมช้าง โดยใช้ช้างเพื่อประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมการทำงานและการแสดงของช้างและความรู้ช้าง รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยการนั่งช้างชมธรรมชาติ และมีธุรกิจอื่น ๆ ประกอบ เช่น ล่องแพ นั่งเกวียน เป็นต้น ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณชายป่าใกล้ลำธาร เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ และได้เห็นทัศนียภาพของป่าไม้ลำธาร โดยเฉพาะชนิดของต้นไม้ และสัตว์ป่าโดยเฉพาะนก (สิทธิเชษฐ มหาสาวิกุล, 2542: 11)

การจัดการ (management) หมายถึง การกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำ และไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำ ให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี (ธงชัย สันติวงษ์, 2540: 1)

กิจกรรมการท่องเที่ยว (tourism activities) หมายถึง กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในขณะเดินทางท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยว กิจกรรมเหล่านี้จะต้องให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และมีการพัฒนาอารมณ์สุข สนุกสนานและหรือ/สุขสงบ (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544: 17)

ผู้ประกอบการ (owner) หมายถึง ผู้เป็นเจ้าของธุรกิจที่มองเห็นโอกาสที่จะทำกำไร โดยการผลิตสินค้าชนิดใหม่ขึ้นมาเสนอขายในตลาด โดยการนำเอาขบวนการผลิตใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเดิมเข้ามาใช้ หรือโดยการปรับปรุงองค์กร ผู้ประกอบการเป็นผู้แสวงหาเงินทุนรวบรวมปัจจัยในการผลิต และการจัดการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้น (พิศาล คงถำราญ, 2533: 4)

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว
กรณีศึกษาปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสาร
วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อความกระจ่างชัดในประเด็นปัญหา และสร้างกรอบแนวความคิดใน
การวิจัยได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยจึงตรวจเอกสารซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ปางช้างแม่วิน
 ความเป็นมา
 โครงสร้างการบริหาร
2. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แนวความคิดการบริหาร

ปางช้างแม่วิน

ความเป็นมา

จากการสัมภาษณ์เจ้าของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ (9 มิถุนายน
พ.ศ. 2545) ระบุว่า พื้นที่บริเวณบ้านสบวินแต่เดิมเป็นเพียงเส้นทางผ่านเพื่อเที่ยวชมธรรมชาติและ
พักผ่อนหย่อนใจสำหรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวมีเพิ่มมากขึ้น ประชาชนใน
ชุมชนจึงเล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว จึงได้ทำการบุกเบิกพื้นที่บริเวณนี้ให้เป็น
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ปางช้างแม่วินตั้งประกอบการอยู่ที่ตำบลแม่วิน มีแม่น้ำแม่วาง
ไหลผ่าน เริ่มเปิดให้บริการขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ผ่านระยะเวลาในการประกอบการมาแล้วทั้งสิ้น 5 ปี
เริ่มต้นด้วยการมีช้างจำนวน 2 เชือก และเพิ่มจำนวนถึง 14 เชือกในปัจจุบัน ซึ่งมีทั้งการซื้อช้างมา
ไว้ครอบครองและการเช่าช้างจากปางช้างอื่นในฤดูกาลท่องเที่ยวเพื่อให้บริการนั่งช้างชมธรรมชาติ
 อีกทั้งยังมีการบริการล่องแพ การเดินป่าซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวผจญภัยที่ตื่นเต้น และการพักค้างคืน
ที่บ้านชาวเขา ส่วนใหญ่จะเป็นเผ่ากระเหรี่ยงและเผ่าที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว ทำให้
นักท่องเที่ยวมีโอกาสดูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ยังคงอยู่ ซึ่งแตกต่างจากสภาพสังคมของ
ประชาชนใน ท้องถิ่นที่มีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด
เนื่องจากการขยายตัวของกิจการการท่องเที่ยวเป็นหลัก แต่ปางช้างแม่วินจะไม่มีรูปแบบการบริการ

แสดงช้างเช่น ปางช้างอื่น ๆ เนื่องด้วยสภาพพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการทำลานแสดงของช้าง อีกทั้งจำนวนช้างมีไม่มาก ถ้าเพิ่มรูปแบบการแสดงช้างแล้วจะเป็นการใช้ช้างมากเกินไป

ลักษณะของการท่องเที่ยวก็คือการเดินทางโดยรถยนต์ที่บริษัทนำเที่ยวจัดหาให้พร้อมมัคคุเทศก์นำทางและเที่ยวชมความงามของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้บางกลุ่มนิยมเดินทางมาเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวแล้วเดินทางกลับเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การส่งเสริมการตลาดจะมีน้อยมากโดยใช้แผ่นป้ายโฆษณาและติดค่อบริษัททัวร์เท่านั้น

โครงสร้างการบริหาร

การดำเนินงานกิจการปางช้างแม่วินในปัจจุบันนี้มีรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างเป็นแบบเรียบง่าย ไม่มีโครงสร้างอย่างเป็นทางการมากนัก โดยมีเจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างจำนวน 3 คน จะเน้นการจ้างแรงงานท้องถิ่น เนื่องจากอัตราค่าจ้างแรงงานไม่สูงมากนัก ซึ่งมีจำนวน 15 คน และแรงงานเหล่านี้มีความคุ้นเคยกับสภาพภูมิศาสตร์ในละแวกนี้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นรายได้จากการดอแพ การดูแลช้าง และเป็นควาญช้าง อีกทั้งการช่วยเหลือชาวบ้านในการรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากชาวบ้านเพื่อเป็นอาหารช้างสำหรับรูปแบบการให้บริการช้างแก่นักท่องเที่ยวไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการมากนัก จะมีการให้บริการนักท่องเที่ยวเกือบตลอดทั้งวัน ขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ส่วนใหญ่จะสิ้นสุดการให้บริการเวลาประมาณ 16:00 น. ในแต่ละวัน

ปางช้างแม่วิน ถือว่าเป็นธุรกิจหนึ่งของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ โดยผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าของปางช้างแม่วิน จะเน้นในเรื่องของ “การบริการ” เป็นหลัก โดยจุดเด่นของปางช้างแม่วิน ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ รวมถึงการผสมผสานบริการต่าง ๆ ให้ออกมาในรูปแบบของ Package Tour ซึ่งจะเป็นทัวร์ในลักษณะ One-day Tour (หรือ นักท่องเที่ยวอาจจะเลือกใช้บริการ โปรแกรมใดโปรแกรมหนึ่งที่นักท่องเที่ยวสนใจก็ได้) ในจังหวัดเชียงใหม่มีปางช้างหลายแห่งด้วยกัน เช่น ปางช้างแม่สา, ปางช้างเชียงดาว, ปางช้างโป่งแยง เป็นต้น ส่วนปางช้างแม่วินนั้นยังถือว่าเป็นปางช้างที่เพิ่งตั้งใหม่ ดังนั้นในระยะแรกจึงต้องอาศัยระยะเวลาในการทำโปรโมชัน, การหาตลาดเป้าหมาย และการขยายตลาด นอกจากนี้บริการของปางช้างแม่วินไม่สามารถสร้างความแตกต่างไปจากปางช้างอื่น ๆ กล่าวคือ บริการของปางช้างแม่วินก็มีความคล้ายคลึงกับบริการที่ปางช้าง อื่น ๆ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้นปางช้างแม่วินจึงต้องเน้นสินค้า คือ การให้บริการให้มีคุณภาพเพื่ออำนวยความสะดวกสบายและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด และจะเน้นจุดขายที่ต่างจากปางช้างอื่น ๆ คือ “การอนุรักษ์ช้าง” เพื่อดึงดูดความสนใจจาก

นักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการ สินค้าของปางช้างแม่วิน นอกจากการนั่งช้างแล้ว ก็ยังมีบริการอื่นๆ เสริมเพิ่มเติมอีก ได้แก่ การล่องแพ การพักแรม ณ หมู่บ้านชาวเขา และการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งบริการเหล่านี้จะช่วยในเรื่องของการทำกำไร ให้แก่ปางช้างแม่วิน ซึ่งอัตราค่านั่งช้างชมธรรมชาติคิดราคา 300 บาทต่อครั้ง (150 บาท/คน/ครั้ง) และอัตราค่าล่องแพราคา 200 บาทต่อหนึ่งเที่ยว ใช้เวลารวมประมาณ 2 ชั่วโมง จากนั้นมีการเดินป่าถึงหมู่บ้านชาวเขาอีกประมาณครึ่งชั่วโมง แรงงานท้องถิ่นยังมีโอกาสได้เงินพิเศษหรือทิปจากนักท่องเที่ยวเมื่อสิ้นสุดการให้บริการ นอกจากนี้ทางปางช้างแม่วินยังได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านในพื้นที่และชาวเขาในละแวกนั้น ที่ต้องการขายสินค้าหัตถกรรมแก่นักท่องเที่ยวเข้ามาขายสินค้าเหล่านั้นอย่างเสรี ทั้งนี้ยังต้องการส่งเสริมให้ ชาวบ้านและชาวเขาเหล่านั้นมีรายได้ จะเห็นได้ว่ากิจการปางช้างมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างเสริมอาชีพในหลาย ๆ ด้าน ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น ดังนั้นในอนาคตคงจะมีการขยายกิจการโดยการเพิ่มจำนวนช้างให้มากขึ้นและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นต่อไป

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงภูมิหลังของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ใน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545: 33) ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือนักพัฒนาการท่องเที่ยวเรียกกันว่า Ecotourism หรือ Green Tourism การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานที่ 21 (Agenda 21) อันเป็นหนึ่งในข้ออนุสัญญาของการประชุมสุดยอดแห่งองค์การสหประชาชาติ เมื่อปี 2535 ที่รู้จักกันดีในนาม Rio Summit ซึ่งแนวคิดรูปแบบของการท่องเที่ยวที่รักษาระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมนี้ ได้รับความเห็นชอบจากคณะผู้บริหารขององค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Environment Programme: UNEP.) และ องค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก (WTO.) จึงได้ทำการเผยแพร่ข้อมูลนี้แก่ประเทศสมาชิก ซึ่ง ททท. เองก็เป็นหนึ่งในสมาชิกขององค์การการท่องเที่ยวแห่งโลก และได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติขึ้น โดยมีกำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน 5 ปี คือเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545-2549 ประกอบด้วย 14 แผนหลัก 37 โครงการ อาทิ แผนงานที่ 4 ว่าด้วยการกำหนดเขตพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศฯ และเขตการจัดการอื่นๆ ในแหล่งท่องเที่ยว โครงการที่ 4.1 โครงการกำหนดเขตการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสูงและจังหวัดที่มีความพร้อม (ระยะเวลาการดำเนินงาน 3 ปี 2546-2548

ต่อเนื่อง ปีละ 8 จังหวัด) เป็นต้น นอกจากนี้แผนปฏิบัติการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2546) ที่กำลังใช้อยู่อีกด้วย

อนุชาติ พวงมาลี ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) ไว้ในวรรณา วงษ์วานิช (2539: 74) ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดหมายเพื่อการเรียนรู้และความเข้าใจในธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยยึดหลักการแห่งการเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของระบบนิเวศวิทยาและเอื้ออำนวยประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนและท้องถิ่นเป็นสำคัญจากคำจำกัดความดังกล่าว จึงนำมาซึ่งหลักการในการปฏิบัติเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศก่อน ส่วนการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศนั้น จะต้องเหมาะสมกับระบบสาธารณูปโภคที่รองรับเป็นสำคัญ
2. ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ (local participation)
3. ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านของจำนวนนักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน และสภาพแวดล้อมโดยรอบ
4. มุ่งใช้วัสดุและผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (local product)
5. เน้นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยมุ่งประโยชน์ในระยะยาวของชุมชน
6. คุณค่าของสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมนั้นเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเอง (intensive value) จึงมีคุณค่ามากกว่าในฐานะเป็นเพียงแหล่งรองรับการท่องเที่ยวเท่านั้น ความอยู่รอดในระยะยาวจึงเป็นที่ไม่อาจละเลยได้
7. การปรับตัวเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งจำเป็น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ขัดกับหลักการข้างต้น
8. ภาครัฐกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและรัฐบาลมีหน้าที่ทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคและอยู่บนหลักการข้างต้น

สำหรับวรรณา วงษ์วานิช (2539: 74-75) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) มีความหมายที่ลึกซึ้งมากกว่าการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หากแต่เป็นแนวคิดที่มุ่งประสานผลประโยชน์และความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม) เข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

อย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism development) ฉะนั้น การท่องเที่ยวภายใต้กระแสดังกล่าวนี้ จะครอบคลุมรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เป็นรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่กว้างและลึกซึ่งมากไปกว่าเพียงแค่เรื่องของทิวทัศน์ ทิวทัศน์บ้านชาวเขา หรือการล่องแพ ฯลฯ เป็นการปรับตัวทางด้านการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตทางวัฒนธรรม การพัฒนาประเทศ และมีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการ อันได้แก่ โรงแรม บริษัทท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ ร้านอาหาร เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรด้านสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยว รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทางเศรษฐกิจ และขณะเดียวกันจะต้องเป็นการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลาย สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชน การกระทำความผิดเป็นของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย"

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538: 4) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) ไว้ว่า หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบในระบบนิเวศ นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. กิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายให้มากขึ้น
2. ประสบการณ์จากการได้ไปเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ และหรือประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่
3. โอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่
4. ให้มีการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ไปชม

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism)

วรรณา วงษ์วานิช (2539: 75) กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) คือ

1. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยวอยู่ที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและ/หรือวัฒนธรรมดั้งเดิมและห่างไกลจากความเจริญแบบสังคมเมือง
2. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ สังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและสัตว์ป่า
3. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่คำนึงถึง การจัดการให้จำนวนนักท่องเที่ยวมีความสมดุลกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่
4. เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มุ่งให้เจ้าของ ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจมากที่สุด

นักศึกษาศาสาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม รุ่นที่ 21 (2538: 2) ได้อ้างแนวคิดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยสรุปจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญหลัก ๆ ดังนี้

1. จะต้องมีความกระทบน้อยที่สุด (less impact) ต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมตลอดจนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เช่น การออกแบบสิ่งก่อสร้างต้องมีสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
2. ต้องมีการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว (knowledge) โดยสื่อต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและได้รับความเพลิดเพลิน การสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์และช่วยลดผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะมีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ (local benefit) จากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการ การขายอาหาร การขายของที่ระลึก เป็นต้น
4. ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วม (local participation) ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การจัดการ เพื่อให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของซึ่ง Ralf Buckley นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชาวออสเตรเลีย ได้ให้คำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ใน นำชัย ทนุผล (2538: 24-25) ว่าเป็นกิจกรรมที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 4 ส่วนคือ

4.1 การอนุรักษ์ที่สนับสนุนการท่องเที่ยว (conservation support tourism) เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม วิถีชีวิตหรือเอกลักษณ์

ของท้องถิ่นและประเทศ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงไว้และมีสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด ซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคม และวัฒนธรรมตลอดจน ความหลากหลายในระบบนิเวศของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เรามีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ “การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและทางวัฒนธรรมนั้นก็เพื่อผลประโยชน์ของมวลมนุษยชนเองในที่สุด”

4.2 การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (sustainable run tourism) คือ การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวทุกประเภทที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมในทุกท้องถิ่น ดังนั้นการดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำให้เกิดผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรทางการท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมหรือจะต้องพยายามให้เกิดผลกระทบในทางลบให้น้อยที่สุด

4.3 การท่องเที่ยวที่ใช้ธรรมชาติเป็นพื้นฐาน (nature based tourism) เป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพด้านภูมิศาสตร์ และวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี เพื่อสัมผัสกับประสบการณ์ที่แตกต่างจากที่คนอยู่โดยยึดหลักที่ว่าเราจะต้องช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านั้นให้คงสภาพเดิม และมีความสมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

4.4 การท่องเที่ยวที่เป็นการศึกษาสิ่งแวดล้อม (environmentally educated tourism) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่จะต้องให้การศึกษากับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชนในท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ได้สัมผัสกับประสบการณ์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น

ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538: 6) ได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน (sustainable) ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบหลัก 4 ประการคือ

1. ต้องดำเนินการในขอบเขตตามลักษณะของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว
2. ต้องระหนักต่อการมีส่วนร่วม ของประชาชนในชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว
3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกคน ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
4. ต้องขึ้นตามความปรารถนาของประชาชนในท้องถิ่นของพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

วรรณ วลัยวานิช (2539: 75-76) การท่องเที่ยวแบบ Ecotourism นั้นจะเป็นการท่องเที่ยวของผู้ที่สนใจในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมซึ่งอาจจะแบ่ง Ecotourist ตามระดับความสนใจได้ 4 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มนักธรรมชาติวิทยา (naturalists) ซึ่งมีจุดประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศหนึ่งๆ
2. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติ (nature tourists) หรือที่รู้จักกันในนาม นิกนิชมไพร จะมีจุดสนใจหลักที่ความงามของธรรมชาติและการดำรงชีพแบบดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น
3. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบแสวงหาความตื่นเต้นผจญภัย (mainstream nature tourists) ในสภาพธรรมชาติ ที่ห่างไกลความเจริญ และมีความลำบากในการเข้าถึง เช่นลุ่มน้ำอะเมซอน ป่าปิวินิกินี หรือการเดินป่า และตั้งแคมป์บนเทือกเขาหิมาลัย ฯลฯ
4. กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมธรรมชาติ (casual tourists) เพื่อเป็นการเพิ่มประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของตน และยังได้กล่าวอีกประเภทของ Ecotourism ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย ได้แก่
 - ทัวร์เดินป่า (trekking tour) ทางเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะเส้นทาง เชียงใหม่-แม่แดง เชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน และเชียงราย
 - การล่องแพ (rafting) แม่น้ำกก เส้นทางเชียงใหม่-เชียงราย และการล่องแพในแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี
 - ทัวร์ดำน้ำ (diving tours) ในแถบภาคใต้ เช่น เกาะพีพี สิมิตัน ฯลฯ
 การนั่งเรือแคนู รอบอ่าวพังงา (canoe padding tours) ทั้งนี้ยังรวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสธรรมชาติที่งดงามของป่า และเรียนรู้สิ่งใหม่ที่ได้พบเห็นจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างใกล้ชิด

หลักสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism)

วรรณ วลัยวานิช (2539: 76-77) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) ไว้ดังนี้

1. การกำหนดขอบเขตของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว (zoning of the various activities) โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographical Information System - GIS)

2. การควบคุมนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบนิเวศที่มี ความเปราะบางทางธรรมชาติ (fragile ecosystem) โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่

3. การจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และประสบการณ์การท่องเที่ยว เช่น การเล่าประวัติย่อ ๆ ของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวก่อน หรือระหว่างการเดินทางไปถึง ตลอดจนลักษณะที่สำคัญ ๆ ของพื้นที่นั้น ๆ หรืออาจจัดตั้งศูนย์ ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ ซึ่งอาจมีทั้งภาพนิ่ง วัสดุทัศน หรือแผ่นพับ เพื่อให้ภาพรวมหรือข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกำลังจะไปเยือน

4. ส่งเสริมและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยลดความแออัดให้กับพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก

5. การนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังสำหรับผู้กระทำการฝ่าฝืน เช่นการตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบ เก็บ หรือมีปะการัง และพันธุ์สัตว์น้ำที่หายากไว้ในครอบครอง การล่าสัตว์ในเขตหวงห้าม ฯลฯ

6. การควบคุมสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมรวมทั้งการควบคุมระบบกำจัดขยะสิ่งปฏิกูล และน้ำเสียจากสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

แนวความคิดการบริหาร

ทฤษฎีที่นักบริหารและนักสังคมวิทยาที่ได้กล่าวไว้แล้วทั้งหมด หากจะนำเอามาให้คำนิยามของคำว่า “การบริหาร” นั้นก็จะมีความหมายดังนี้ คือ (เจริญ สุวรรณโชติ, 2544: 232-238)

การบริหาร คือ กระบวนการของสังคมอย่างหนึ่งที่เข้ามาร่วมกันเพื่อกระทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายตามที่ได้กำหนดเอาไว้ การกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ การดำเนินการเพื่อให้คงอยู่ต่อไป การกระตุ้นหรือการช่วยเหลือให้เกิดการกระทำ การควบคุม และการกระทำที่ทำให้เกิดการรวมกันเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบแบบแผนหรืออย่างไม่มีแบบแผนทั้งในด้านของบุคคลและในด้านของวัตถุ

อาจกล่าวได้ว่า การบริหารงานเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน เพราะการบริหารงานนั้นต้องขึ้นอยู่กับระบบของมนุษย์และระบบของสังคม ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ระบบไหนจะมีความสำคัญมากกว่ากัน เป็นแค่เพียงว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมและก็ต้องยอม

ให้สังคมมีอิทธิพลเหนือกว่าหรือเท่ากับมนุษย์ การบริหารงานจึงต้องอาศัยทั้งสองระบบควบคู่กันไป ในทัศนคติของนักบริหารทางตะวันตก ก็ได้ให้คำนิยามที่มีส่วนแตกต่างกันออกไป เฉพาะในรายละเอียด แต่คล้ายกันในลักษณะส่วนรวม

บุคคลคนแรกที่จะนำมากล่าวไว้คือ แมสซี (Massie) ผู้ซึ่งได้จำแนกแจกแจงลักษณะของการบริหารออกเป็น 14 ประการด้วยกัน คือ

1. การแบ่งสายงาน ซึ่งถือว่าเป็นการแบ่งสายงานตามความชำนาญพิเศษและตามลักษณะงานที่จำเป็นจะต้องกำหนดไว้ เพื่อให้บุคคลแต่ละคนได้ปฏิบัติงานตามความสามารถของแต่ละคน และปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดเอาไว้
2. การกำหนดอำนาจและขอบข่ายของความรับผิดชอบงานและของผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งของผู้บริหาร
3. การกำหนดให้เกิดการมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน ซึ่งทุกคนที่ปฏิบัติงานอยู่ในกลุ่ม จะต้องเชื่อฟังและเคารพต่อวินัยที่กลุ่มได้วางเอาไว้ อย่าลืมว่าการบริหารงานจะต้องมีวินัย หากไม่มีวินัยแล้ว ก็ไม่ถือว่าเป็นการบริหารงาน
4. การบริหารงานจะต้องมีศูนย์รวมในการสั่งงาน บุคคลที่ปฏิบัติงานทุกคนจะเป็นผู้สั่งทั้งหมดนั้นไม่ได้ จะต้องมีความเห็นที่สั่งงานตามสายงานที่ได้แบ่งเอาไว้แล้วตามลักษณะประการแรก
5. ต้องมีการกำหนดทิศทางในการทำงานร่วมกัน การกำหนดทิศทางนี้เป็นการบอกแผนงานเพื่อให้กลุ่มได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ตามที่ได้วางเอาไว้
6. ต้องมีความเข้าใจว่า ผู้ที่อยู่ได้บังคับบัญชาแต่ละคนย่อมมีความสนใจในแต่ละอย่างที่เป็นความสนใจทั่ว ๆ ไป ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพและสวัสดิการของตนเอง
7. การจัดเงินรางวัลหรือเงินค่าจ้างจะต้องมีอัตราส่วนที่เหมาะสมกับการใช้แรงงานและความสามารถของแต่ละคน และจะต้องคำนึงถึงมาตรฐานของการครองชีพและสภาวะของเศรษฐกิจของสังคม
8. การจัดการบริหารไม่ว่าจะเป็นการกระจายอำนาจหรือการรวมอำนาจย่อมจะใช้แต่อย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ จะต้องขึ้นอยู่กับสภาวะขององค์การแต่ละองค์การทางที่ดีที่สุด คือ ต้องใช้ผสมผสานกัน
9. ในการจัดสายงานของการบริหารและการควบคุม จะต้องเป็นลักษณะของโซ่อนุสนธิ (scalar chain) ซึ่งหมายความว่า จะเป็นห่วงต่อเนื่องมาจากสายงานจากบุคคลในระดับสูงลงมาหาบุคคลในระดับต่ำหรือจากบุคคลระดับต่ำไปสู่บุคคลระดับสูง

10. การจัดงานทุกอย่างจะต้องกำหนดไว้อย่างถูกต้องตามตำแหน่งแหล่งต่าง ๆ และจะต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอที่จะรับทราบคำสั่งที่สั่งโดยถูกต้องตามกฎหมายข้อบังคับขององค์กร

11. การจัดความเสมอภาคให้กับผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความเสมอภาคในด้านการปฏิบัติงาน สวัสดิการ และรางวัลตอบแทน

12. การกำหนดสิทธิของแต่ละบุคคลเพื่อให้มีเสถียรภาพที่แน่นอนและมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ กัน ทุกคนย่อมได้รับสิทธิในการคำนึงถึงความเสมอภาคด้วยกันทั้งสิ้น

13. การจัดให้มีโอกาสได้แสดงแนวความคิดใหม่ ๆ และการริเริ่มความคิดใหม่จะต้องเป็นที่ยอมรับขององค์กร และถือว่ามีค่าสำคัญที่องค์กรจะต้องรับฟังและถ้าพิจารณาโดยถ่วงแท้แล้วก็ต้องนำเอาไปใช้

14. การบริหารงานในองค์กรจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญที่สุด คือ “สามัคคีจิต” (Esprit de corps) ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้บริหารงานทุกอย่างเป็นไปด้วยดีและถูกต้องตามเป้าหมาย

หลักสำคัญทั้ง 14 ประการของการบริหารตามที่ แมสซี (Massie) (อ้างในเจริญ สุวรรณ โชติ, 2544: 252-238) ได้กำหนดเอาไว้เป็นไปในลักษณะที่ใช้ทฤษฎีที่เน้นทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์และทฤษฎีการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์เข้าปนกัน บางครั้งจึงคู่กันข้างจะ มีการบังคับ มีคำสั่ง มีระเบียบวินัยเพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพสูง แต่ในทำนองเดียวกันก็ต้องมีความมนุษย์นิยมเป็นมนุษย์ การที่จะให้ได้ผลผลิตที่สูงนั้นจะใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักการที่สำคัญนั้นย่อมเป็นไปได้ จำเป็นต้องมีความมนุษย์ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการปฏิบัติงานในองค์กรต้องการที่จะได้รับความเห็นใจ ความรัก และการให้สิ่งตอบแทนด้วย จึงจะทำให้เกิดการปฏิบัติงานในองค์กรได้รับความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี การบริหารจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ด้วยเหตุนี้

นักบริหารอีกผู้หนึ่งที่วงการบริหารรู้จักกันดีก็คือ ฟาโยล (Fayol) ชาวฝรั่งเศส ผู้ซึ่งได้กำหนดหลักการของการบริหารไว้มากมายจนเป็นที่รู้จักเป็นอย่างดีของนักบริหารทั่ว ๆ ไป ฟาโยล (Fayol) (อ้างในเจริญ สุวรรณ โชติ, 2544: 252-238) เป็นอีกผู้หนึ่งที่มองการบริหารโดยอาศัยหลักการของพฤติกรรมของมนุษย์ นั่นคือ เขาจะพิจารณาหลักการของการบริหารในรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์และ โอกาสเท่าที่การเปลี่ยนแปลงของทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงในแนวความคิดของคนที่อยู่ในองค์กรนั้น ๆ

ฟาโยล (Fayol) ได้กำหนดเอาไว้มีลักษณะสำคัญ 5 ประการดังนี้ “การวางแผน การจัดการ การสั่งการ การร่วมมือ และการควบคุม” ซึ่งสามารถแยกแยะความสำคัญต่าง ๆ ออกไปดังนี้

- การวางแผน (to plan) หมายถึง การศึกษาอนาคต และการจัดแผนงานเพื่อการปฏิบัติงาน

- การจัดการ (to organize) หมายถึง การดำเนินการทั้งในเรื่องของวัสดุ และของบุคคลที่อยู่ในธุรกิจนั้น การจัดการจะต้องทำด้วยกันทั้งวัสดุและบุคคล

- การสั่งการ (to command) หมายถึง การที่จะทำให้ผู้ร่วมงานทำงาน

- การร่วมมือ (to co-ordinate) หมายถึง การรวมกันและจัดการให้มีความสัมพันธ์ต่อกันในกิจกรรมที่จัดขึ้นในองค์การทุกอย่าง

- การควบคุม (to control) หมายถึง การที่มองเห็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้น องค์การที่ปฏิบัติ ตามกฎที่วางไว้และกำหนดขึ้นตามที่หมู่คณะได้ตกลงกันไว้

ลักษณะสำคัญของการบริหารที่ ฟาโยล (Fayol) ได้กำหนดเอาไว้ นั้น ไม่ได้กำหนดความรับผิดชอบหรือดำเนินงานภายใต้การบงการของบุคคล 2 – 3 เท่านั้น แต่จะต้องมีความรับผิดชอบโดยทั่วถึงกัน กระจายกันออกไปในองค์การนั้น ๆ หมายความว่าทุกคนในองค์การจะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ทุก ๆ คนจะต้องรับหน้าที่ประจำของตนเองไปคนละอย่างและประสานงานกันในการบริหารงานบางเรื่อง แต่ความรับผิดชอบของแต่ละคนจะสูงขึ้นเมื่อบุคคลนั้นได้เลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่งออกไป

กูลิคและยูริค (Gulick and Urwick) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของการบริหาร 7 ประการด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะสำคัญ 5 ประการของฟาโยล (Fayol) เป็นรากฐาน ลักษณะสำคัญตามที่ยูริค (Urwick) ได้กำหนดขึ้นมานั้น เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักบริหารงาน โดยใช้ตัวอักษรย่อว่า POSDCoRB (พอสต์คอรับ) ซึ่งได้มาจากตัวอักษรนำหน้าของคำต่อไปนี้ คือ (เจริญสุวรรณโชติ, 2544: 252-238)

การวางแผน (planning) หมายถึง การวางแผนเพื่อให้เกิดการทำงานออกไปได้อย่างกว้างขวาง โดยกำหนดขอบข่ายของงาน และคาดคะเนผลที่อาจจะเกิดขึ้นมาได้ เมื่อได้กระทำไปจนประสบผลสำเร็จ รวมทั้งการกำหนดวิธีการที่จะดำเนินงานไว้ให้สัมพันธ์กันกับจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามลักษณะและประเภทของงาน การวางแผนจึงเป็นการที่จะต้องกระทำอย่างรอบคอบ อาศัยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในองค์การและนอกองค์การทั้งในระบบงานที่มีแบบแผนและทั้งนอกระบบงานที่ไม่มีแบบแผน อาจกล่าวได้ว่าการวางแผนงานเป็นของทางวิทยาศาสตร์ เพราะเป็นการที่ต้องหาระบบแบบแผนที่ถูกต้อง สามารถที่จะนำเอามาใช้และสามารถที่จะบอกทิศทางได้อย่างแน่นอน การงานใดก็ตามที่ขาดการวางแผนงานไว้ล่วงหน้า อาจจะประสบผลสำเร็จได้เช่นกัน แต่เป็นการเดินทางที่ปราศจากหางเสือ ปราศจากเข็มทิศ

การจัดองค์การ (organizing) หมายถึง การสร้างแนวทางที่แน่นอนเพื่อให้เกิดโครงสร้างที่มีระบบอันเป็นแนวทางที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงาน ซึ่งจะออกมารูปการแบ่งสรรหน้าที่ การงานตามแต่ละแผนก แต่ละฝ่ายเพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคคลในองค์การได้ทำงานตามหน้าที่ การงานที่ตนได้รับมอบหมายตามหัวหน้างานและเป็นการจำแนกความรับผิดชอบของแต่ละคนแต่ละแผนก เพื่อให้บังเกิดความง่ายในการตรวจสอบผลของการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องเลือกแผนการจัดการบริหารไว้ให้ถูกต้องกับสภาพสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามระบบการเมือง ถูกต้องตามระบบประเพณีนิยม ถูกต้องตามกฎหมายข้อบังคับเท่าที่สังคมได้วางเอาไว้ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่ตัดสินใจเลือกว่า การบริหารในลักษณะขององค์การชนิดนี้จะใช้วิธีการใด จะใช้วิธีการอำนาจ หรือกระจายอำนาจจะใช้วิธีการจัดองค์การแบบแนวตั้งหรือแนวนอน จะใช้กระบวนการหมู่หรือกระบวนการความถนัดหรือความสามารถของแต่ละคน

การจัดบุคลากร (staffing) หมายถึง การนำเอาบุคคลทั้งหมดในคณะขององค์การนั้น ๆ มากำหนดหน้าที่ไว้อย่างแน่นอนเพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่การงานของคนและของบุคคลอื่น ผู้ซึ่งต้องทำงานร่วมกัน ภายใต้เงื่อนไขที่ได้กำหนดเอาไว้ให้ เพื่อการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรที่มีอยู่ในองค์การจะต้องได้รับการพิจารณาให้ได้รับการฝึกฝนอยู่เสมอ เพื่อให้ได้มาซึ่งการปฏิบัติงานที่ดีและถูกต้องตามหลักวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ ด้วย การฝึกอบรมนี้ไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะของบุคลากรที่ร่วมงานในระดับรอง ๆ หรือในระดับต่ำเพียงเท่านั้น แต่ผู้บริหารในระดับสูงจะต้องได้รับการอบรมอยู่เสมอเพื่อให้ผู้บริหารได้รับรู้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักวิชาการและที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารของตนเอง

การสั่งการ (direction) หมายถึง การกระทำที่เกิดจากการกำหนดหน้าที่การงาน โครงการปฏิบัติงานต่อเนื่องกันไป ซึ่งเกิดมาจากการตัดสินใจหรือการวินิจฉัยสั่งการเป็น การกำหนดแนวความคิดให้ประจักษ์ในกิจการเฉพาะอย่างหรือในกิจการทั่วไปเพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ เห็นทิศทางของการปฏิบัติงานในองค์การ หน้าที่นี้เป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่คอยกำหนด และให้แนวคิดในการปฏิบัติงานให้กับผู้ร่วมงานอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันการกำหนดทิศทาง ให้กับผู้ร่วมงานก็เป็นจุดอ่อนได้เช่นกัน ถ้าหากว่าการกำหนดทิศทางนั้นเป็นการกำหนดทิศทางที่ เป็นการสั่งมาจากเบื้องบนแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้กำหนดทิศทาง ของตนเองบ้าง (self-direction) แต่จะต้องอยู่ภายใต้การนิเทศ มิใช่ว่าจะปล่อยปละละเลยให้ ผู้ร่วมงานได้กำหนดทิศทางแต่เพียงฝ่ายเดียว การกำหนดทิศทางนี้จึงเป็นการกำหนดหน้าที่การงาน ที่จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันโดยการอาศัยการตัดสินใจของบุคคลเป็นหลักการสำคัญ

การประสานงาน (co-ordinating) หมายถึง งานหน้าที่หลักที่สำคัญที่สุดของ ผู้บริหาร ในเมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการบริหารทั้งหมด การร่วมมือกัน การที่ผู้ร่วมงาน

ทุกระดับและผู้บริหารจะสามารถสร้างปะทะสัมพันธ์ขึ้นมาได้นั้น เป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดเท่าที่จะ ทำให้การบริหารงานขององค์กรได้ดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ จึงถือได้ว่าความร่วมมือ กันในระหว่างคณะเดียวกันเป็นสิ่งที่การบริหารต้องการมากที่สุดมากกว่าใด ๆ ทั้งหมด ถึงแม้ว่า การบริหารงานจะต้องทำร่วมกันกับคนในทุกชั้นทุกระดับก็จริงอยู่ ซึ่งทุกคนก็ย่อมรู้กันอยู่แล้วว่า เป็นสิ่งที่ขาดมากในการที่จะทำให้ผู้ร่วมงานขององค์กรทุกคนได้ร่วมมือกันทำงาน โดยไม่มีการขัดแย้งประเภทส่วนบุคคล (การขัดแย้งในเรื่องการทำงานเพื่อให้เกิดผลผลิตที่สูงนั้นไม่เป็น อะไรเพราะทุกคนต่างก็สามารถสร้างแนวความคิดของตนเองได้ด้วยกันทั้งนั้น) แต่ก็ต้องถือว่าเป็น หน้าทีของผู้บริหารงานทุกระดับรวมทั้งผู้ร่วมงานทุกคนจะต้องเป็นผู้ที่มีปะทะสัมพันธ์ต่อกัน ดังกล่าวแล้วว่าการที่จะมีปะทะสัมพันธ์กันได้นั้น ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับการมีส่วนปะทะสัมพันธ์กับส่วน ของงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มของตนเอง แต่จะต้องมีปะทะสัมพันธ์กับส่วนต่าง ๆ ในองค์กรด้วย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่นักบริหารจะต้องจัดให้มีขึ้นในองค์กรของตน

การรายงานผลการดำเนินงาน (reporting) หมายถึง การเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่บังเกิด ขึ้นในองค์กร เพื่อทำไว้เป็นหลักฐานในการที่ผู้บริหารก็คิด หรือผู้ร่วมงานก็คิด หรือหัวหน้างานใน ระดับย่อยลงมาก็คิด จะได้มีหลักฐานต่าง ๆ ในการพิจารณาดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตาม ความประสงค์ของผู้ปฏิบัติงาน การเก็บ ข้อมูลรวมทั้งทะเบียนประวัติของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร หนึ่ง ๆ มีความจำเป็นในการบริหารงานเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นเครื่องช่วยให้การปฏิบัติงานได้ผลดี ยิ่งขึ้นยิ่งในองค์กรสมัยใหม่ด้วยแล้ว เราจะพบว่าการทำงานที่มีจำนวนคนร่วมปฏิบัติงานอยู่ในองค์กร หนึ่ง ๆ จะมีอยู่มากกว่าองค์กรแบบเก่า ๆ องค์กรในปัจจุบันจะแบ่งแยกแผนกงานต่าง ๆ ออกเป็น จำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อให้สะดวกในการปฏิบัติงานและเป็นการกระจายอำนาจ กระจายความรับผิดชอบ ไม่ต้องโยนภาระความรับผิดชอบให้กับผู้บริหารแต่เพียงคนเดียวเช่นในสมัยก่อน ๆ ความจำเป็น ของการเก็บข้อมูลทะเบียนประวัติ ทะเบียนบุคลากร หรือแม้แต่ผลการวิจัยก็มีความจำเป็นที่จะต้อง เก็บไว้ทั้งประจำหน่วยงานแต่ละหน่วย แต่ละส่วนหรือแม้แต่การเก็บไว้เป็นศูนย์กลาง เป็นส่วนรวม งานด้านการเก็บเอกสาร ข้อมูลเหล่านี้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม และจัดให้ ถูกต้องตามลักษณะของงานเฉพาะอย่าง

การจัดสรรงบประมาณ (budgeting) หมายถึง การจัดการที่เกี่ยวข้องกับการจัด งบประมาณเพื่อนำมาใช้จ่ายในแต่ละแผนก ในแต่ละส่วนของงาน ผู้ที่ทำหน้าที่การเงินจึงต้องเป็น ผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมมา ขอบกพร่องที่สำคัญของการจัดสรรงบประมาณนั้น ก็คือ การที่ไม่ได้ เน้นถึงเรื่องการควบคุมในการใช้งบประมาณนั้น ๆ ในการที่กรม กองใด จะกล่าวเพียงว่ามี หน่วยงานที่ควบคุมอยู่แล้ว คือ หน่วยที่อาจเรียกชื่อต่างกัน คือ การเงิน ซึ่งทุกองค์กรจะต้องมี หน่วยงานนี้อยู่ แต่หน่วยงานนี้เป็นแต่เพียงควบคุมให้ผู้ใช้เงินใช้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับเท่าที่

วางไว้ ซึ่งมีหน้าที่คล้าย ๆ กันว่าเป็นฝ่ายตรวจสอบมากกว่าเป็นฝ่ายดูแลให้เป็นไปตามลักษณะของงบประมาณที่ได้วางไว้ตามโครงการ

ภาคสรุป

กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ผู้ประกอบการนำเที่ยว หรือกิจการปางช้างโดยตรง ได้นำเสนอขายแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศประกอบกับกิจกรรมการล่องแพ การเดินป่า และการพักแรมหมู่บ้านชาวเขาอย่างเต็มรูปแบบเพื่อเป็นการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับผู้รักการผจญภัย ธรรมชาติ เรียนรู้สิ่งใหม่ที่ ได้พบเห็น ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และจิตสำนึกในการท่องเที่ยว จึงได้รับความสนใจและเป็นที่นิยมอย่างมากในขณะนี้ และมีการขยายเป็นอย่างมากในช่วงเวลาที่ผ่านมา และจะมีความสำคัญ ยิ่งขึ้นในอนาคตท่ามกลางการขยายตัวอย่างรวดเร็วดังกล่าว แต่ในปัจจุบันการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้าน เนื่องจากการดึงเอาทรัพยากรส่วนรวมต่าง ๆ โดยเฉพาะป่าไม้ แหล่งน้ำ และที่ดินมาใช้เพื่อพัฒนาในภาคการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดผลกระทบคือความเสื่อมโทรม ของทรัพยากรธรรมชาติ สาเหตุสำคัญของปัญหาจากเจ้าของหรือผู้จัดการกิจการปางช้างที่มีรูปแบบการจัดการปางช้างที่ไม่ดีเท่าที่ควร การเล็งเห็นผลประโยชน์ส่วนตน มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเสถียรภาพของระบบนิเวศในระยะยาว

จากประเด็นที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งนับวันกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวมีความเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งยังสามารถทำให้เกิดรายได้ สร้างอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น เป็นอย่างดียิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาถึงรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแม่วิน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอย่างไร ทั้งทางด้านการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การตั้งการ การประสานงาน การรายงานผลการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณตลอดจนการรวบรวมและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ในการบริหารจัดการปางช้างแม่วิน ซึ่งจะเป็นประโยชน์และนำไปสู่การวางแผนการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) และเกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว
กรณีศึกษาปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่ปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
ซึ่งเหตุผลที่ทำการวิจัยในพื้นที่ดังกล่าว คือ

1. ปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีก
แห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน ทำให้เป็นที่รู้จักของ
นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นการนำมาซึ่งความเจริญและระดับความเป็นอยู่
ของประชาชนท้องถิ่นในการมีงานทำ เกิดการกระจายรายได้ และการกระตุ้นเศรษฐกิจให้ดียิ่งขึ้น

2. รูปแบบการจัดการปางช้างแม่วินแห่งนี้ เป็นการจัดการที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนอง
กิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการปางช้างได้นำช้างมาให้บริการ
แก่นักท่องเที่ยวเพื่อนั่งช้างไปยังหมู่บ้านชาวเขาและท่องเที่ยว ชมความงดงามทางธรรมชาติ
ตลอดจนการสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวระยะสั้นตามลำน้ำ
แม่วิน โดยมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้ความสนใจเดินทางมาใช้บริการ
ท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ
การท่องเที่ยว เช่น การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม การจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก
การรับจ้าง ล่องแพแก่นักท่องเที่ยว การให้บริการยานพาหนะรับ-ส่งนักท่องเที่ยว การให้บริการ
นั่งช้าง ทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นในครัวเรือน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น แต่อีกด้านหนึ่งกลับส่ง
ผลโดยทางอ้อมทางด้านสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่อประชาชน และ
พื้นที่ตามเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแม่วิน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ
ทำการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแม่วิน
ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากเจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างแม่วินจำนวน 3 คน และลูกช้างที่ทำงานอยู่ในปางช้างแม่วินจำนวน 15 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เพราะจำนวนประชากรที่ศึกษามีจำนวนไม่มากนัก และอยู่ในวิสัยที่ศึกษาข้อมูลได้ทุกหน่วย จึงควรศึกษาประชากรทั้งหมดเพื่อความถูกต้องและแม่นยำและไม่จำเป็นต้องใช้สถิติมาประมาณค่า (นำชัย ทนุผล, 2531: 52)

ตัวแปรและการวัดตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวชี้วัดหรือตัวแปรและการวัดตัวแปรต่าง ๆ ใน
การวิจัยดังนี้

ลักษณะส่วนบุคคล (personal characteristic) หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของ
ผู้ให้ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ได้แก่

อายุ หมายถึง จำนวนปีของผู้ให้ข้อมูล ตั้งแต่เกิดจนถึงเวลาบันทึกข้อมูล

เพศ หมายถึง เพศชายหรือหญิง ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงความแตกต่างกันของ

ผู้ให้ข้อมูล

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิสูงสุดที่ผู้ให้ข้อมูลได้ศึกษาเล่าเรียนในสถาบันทางการ
ศึกษาค่า ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน

จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง จำนวนคนทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในบ้านของ
ผู้ให้ข้อมูล

สภาพการถือครองที่ดิน หมายถึง การวัดถึงลักษณะการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูล
ที่ใช้ประกอบอาชีพ ซึ่งอาจเป็นที่ดินของตนเองทั้งหมดเป็นของตนเองบางส่วน เช่าบางส่วน และ
เช่าทั้งหมด

รายได้ หมายถึง จำนวนรายได้ทั้งหมดที่เป็นเงินสดของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นรายได้ใน
ปี พ.ศ. 2545

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาปฏิบัติงานมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นประจำ
เพื่อสร้างรายได้สำหรับเลี้ยงชีพและความสะดวกสบายแก่ครัวเรือน

อาชีพรอง หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาปฏิบัติงานเป็นครั้งคราวหรือใช้เวลาปฏิบัติงาน
ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเวลาปฏิบัติงานทั้งหมด

รูปแบบการจัดการปางช้าง หมายถึง การวางแผนและกระบวนการดำเนินงานในด้านการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย การจัดการพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการช้างทั้งหมด การตั้งงาน การประสานงาน และการสรุปผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดระบบการให้บริการ ช้างแก่นักท่องเที่ยว ทั้งก่อนให้บริการ ระหว่างการให้บริการ และหลังการให้บริการ ช้างแก่นักท่องเที่ยวในแต่ละวันดังกล่าว ผู้วิจัยนำไปสร้างข้อความ และแต่ละข้อความมีคำตอบให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบว่า “มี” หรือ “ไม่มี”

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่จะใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) และคำถามปลายปิด (close-ended question) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ประกอบการ/เจ้าของ/ผู้จัดการ และลูกจ้างของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

การทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้าตรวจสอบเอกสารและเรียบเรียงขึ้นจากการตรวจสอบเอกสาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนำไปใช้จึงจำเป็นต้องทดสอบเครื่องมือทั้งด้านความตรงของเนื้อหา (content validity) และความเป็นปรนัย (objectivity)

1. การทดสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องให้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการวัดและแก้ไขปรับปรุงตามที่ได้รับการเสนอแนะ

2. การทดสอบความเป็นปรนัย (objectivity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับเจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างและลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในปางช้างแม่สา ตำบลริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับปางช้างแม่วินจำนวน 7 ราย แล้วนำข้อมูลที่ได้กลับมาแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจน เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับ ผู้ให้ข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้กระทำโดยการสัมภาษณ์เจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างแม่วิน และลูกจ้างคนงานซึ่งทำงานในปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัย ทำหนังสือในนามโครงการบัณฑิตมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ถึงเจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างในพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยประสานงานโดยตรงกับผู้ที่รับผิดชอบในพื้นที่ที่จะเก็บข้อมูลเพื่อแจ้งความประสงค์และกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผล สรุป และรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างแม่วินจำนวน 3 คน และลูกจ้างคนงานซึ่งทำงานอยู่ในปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 คน ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด และนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences, SPSS/PC*) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้วิเคราะห์และบรรยายรูปแบบการจัดการปางช้างและปัญหาในการบริหารจัดการปางช้างแม่วิน

ระยะเวลาในการทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการทำการวิจัยทั้งสิ้น 8 เดือน คือเดือนพฤศจิกายน 2545 ถึงต้นเดือนมิถุนายน 2546

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ประกอบการ/เจ้าของ/ผู้จัดการ และลูกจ้างของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงการศึกษารูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยรวบรวมข้อมูลจากเจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างแม่วินจำนวน 3 คน และลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในปางช้างแม่วินจำนวน 15 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางข้อมูลประกอบคำบรรยายและความเรียงเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ประกอบการ/เจ้าของ/ผู้จัดการ และลูกจ้างของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการปางช้าง เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ประกอบการ/เจ้าของ/ผู้จัดการ และลูกจ้างของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะส่วนบุคคล

เพศ

ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.22) เป็นเพศชาย และร้อยละ 27.78 เป็นเพศหญิง จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินกิจการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นกิจการที่จำเป็นต้องอาศัยแรงงานเพศชายเป็นหลักเพื่อให้เหมาะสมกับการดูแลช้างและการให้บริการนั่งช้างชมธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของควาญช้าง รวมถึงกิจกรรมการต้อนแพที่จำเป็นต้องอาศัยแรงงานเพศชายที่มีความแข็งแรงในการถ่อแพตามลำน้ำโดยอาศัยความรู้ความชำนาญและประสบการณ์อย่างมาก ถือว่าเพศชายเป็นเพศที่เข้มแข็ง อดทนต่องานหนักได้ดี และเพศชายเป็นเพศที่มีการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ และกล้าเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ดังนั้น แรงงานเพศหญิงจะเหมาะสมกับงานที่ละเอียดอ่อน อาทิเช่น การจัดบริการอาหารและเครื่องดื่ม

การขายกล้วยสำหรับนักท่องเที่ยว และการจัดบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากท้องถิ่น เป็นต้น สอดคล้องกับ Murray, E. Loise, ed. (No date: 143-144) ได้กล่าวว่าผู้ชายและผู้หญิงมีการแบ่งแยกหน้าที่กันอย่างชัดเจน ผู้ชายส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวเปรียบเสมือนเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวส่วนมากจะทำงานนอกบ้าน ในขณะที่ผู้หญิงจะทำหน้าที่เป็นแม่บ้านต้องรับผิดชอบงานดูแลบ้านและความเป็นอยู่ของสมาชิกภายในครอบครัว ผู้หญิงที่เป็นหัวหน้าครอบครัวได้นั้น จะต้องมิใช่ว่าครอบครัวนั้นผู้ชายที่เป็นสามีได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว หรือครอบครัวมีการหย่าร้างหรือเป็นหม้ายในกรณีที่ผู้ชายไม่อยู่เป็นการชั่วคราว ก็จะเป็นหัวหน้าครอบครัวได้ แต่ก็เป็นหัวหน้าครอบครัวได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น มีการประเมินไว้ว่าหัวหน้าครอบครัวที่เป็นผู้หญิงมีเพียงหนึ่งในสามของครอบครัวทั่วโลกเท่านั้น และสอดคล้องกับที่ สุนิลา ทนุผล (2531ก: 25) กล่าวว่า เพศชายมักได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำซึ่งนับว่าเป็นค่านิยมชนิดในชนบทและพบว่ามีเพศหญิงบางส่วนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเนื่องจากเป็นหม้ายเพราะสามีเสียชีวิตแล้วเท่านั้น

เผ่า

ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) เป็นชาวกระเหรี่ยง ร้อยละ 44.44 เป็นชาวไทย และร้อยละ 5.56 เป็นชาวไทยใหญ่ จากผลการวิจัย กล่าวไว้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาวกระเหรี่ยง ดังที่ ขจิตถัย นุรุษพัฒน์ (2528: 73-74) กล่าวว่า ในบรรดาชาวเขาที่อาศัยกระจัดกระจายอยู่ทางเหนือของประเทศไทยอยู่ในขณะนี้ กระเหรี่ยงนับเป็นชาวเขาที่มีจำนวนมากที่สุด คนไทยทั่วไปในภาคกลางเรียกชาวเขาเผ่านี้ว่า กระเหรี่ยง พม่า เรียกว่า กะยีน (kayin) ส่วนคนพื้นเมืองในภาคเหนือและพม่าไทยใหญ่เรียกว่า ยาง ส่วนชาวยุโรป เรียกว่า karen กระเหรี่ยงถูกจัดอยู่ในตระกูลทิเบต-พม่า (tibeto-burmese stock) แบ่งออกเป็นแขนงที่สำคัญ ๆ คือ กระเหรี่ยงสะกอ กระเหรี่ยงโปว์ กระเหรี่ยงบเว กระเหรี่ยงคองดู ในเผ่าทั้งหมดนี้ กระเหรี่ยงเผ่าสะกอมิจำนวนมากที่สุด สำหรับชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงมักชอบอาศัยอยู่ในป่าลึกและบนคอกสูง ดังนั้นแรงงานหลักที่เป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงจึงมักจะนิยมมาทำงานในปางช้างเพื่อให้มีรายได้ที่เป็นเงินสดซึ่งมาจากการรับจ้างทำงานกับคนไทยที่เป็นเจ้าของกิจการ นอกเหนือจากการมีอาชีพทำไร่และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ หมู วัว ควาย และช้าง ดังนั้นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงจึงมีความชำนาญในด้านเส้นทางเดินป่าเป็นอย่างดี กอปรกับการมีความรู้ด้านการเลี้ยงช้างเป็นพื้นฐานสูง และไม่เกี่ยวข้องกับอัตราการจ้างแรงงานที่มีราคาถูก ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมัย สุทธิธรรม (2530: 11) กล่าวว่า กระเหรี่ยงมีความชำนาญในการเลี้ยงช้างและฝึกช้าง เพื่อใช้งานลากซุงและงานเดินป่ามาก เมื่อกระเหรี่ยงมีรายได้จากการขายพืชผลและหาของป่า พวกเขาจะรีบหาซื้อช้างและสัตว์เลี้ยงอื่น ๆ ทันที กระเหรี่ยงถือว่าช้างเป็นเครื่องแสดงฐานะเศรษฐกิจและสังคมของคน

ภาพ 1 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง

ศาสนา

ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 83.33) นับถือศาสนาพุทธ และร้อยละ 16.67 นับถือศาสนาคริสต์ จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูล ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำประเทศไทยซึ่งมีการนับถือ สืบต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษาที่ได้รับการปลูกฝังให้นับถือศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติ แต่จะมีผู้ให้ข้อมูลเพียงบางส่วนที่นับถือศาสนาคริสต์ เนื่องจากได้นับถือศาสนานี้มาจากครอบครัวในถิ่นฐานบ้านเกิดเดิมก่อนจะย้ายมาประกอบอาชีพในปางช้างแห่งนี้ ดังที่ ขจัตถ์ บุษพัฒน์ (2528: 88) ได้กล่าวว่า ชาวกระเหรี่ยงบางส่วนในประเทศไทยนับถือพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนา แต่ชาวกระเหรี่ยงทั้งหมดซึ่งรวมถึงผู้ที่นับถือศาสนาทั้งสองดังกล่าวข้างต้น นับถือผี ซึ่งมีความเชื่อว่าแทบทุกหนทุกแห่งจะมีผีสิงสถิตอยู่เช่นในป่า ในไร่ หรือในหมู่บ้าน ผีที่พวกกระเหรี่ยงนับถือนั้นมีอยู่สองอย่าง คือ ผีเรือนกับผีบ้าน และสมัย สุทธิธรรม (2530: 13) กล่าวว่า ความเชื่อถือในเรื่องวิญญาณและภูตผีของ ชาวกระเหรี่ยง มีผลดีต่อความเป็นอยู่ของสังคมกระเหรี่ยงมาก ทำให้เกิดคุณธรรมเพราะการทำ ความผิดต่าง ๆ กระเหรี่ยงถือว่าผีข่มเห็นเสมอและจะลงโทษ แต่ในปัจจุบันกระเหรี่ยงบนพื้นที่ราบ หันมานับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์กันมาก และมีการศึกษาสูงขึ้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งการดำรงชีวิต การนับถือและความเชื่อถือ หรือลักษณะการแต่งกายมากขึ้น

อายุ

ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุด 62 ปี และ น้อยที่สุด 15 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 29.5 ปี ค่าความแปรปรวน 11.99 ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 44.44 มีอายุระหว่าง 25-34 ปี รองลงมาร้อยละ 33.33 มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ร้อยละ 11.11 มีอายุระหว่าง 35-44 ปี และร้อยละ 5.56 เท่ากัน มีอายุระหว่าง 45-54 ปี และอายุระหว่าง 55-64 ปี ตามลำดับ จากผลการวิจัยอาจกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลที่มีอายุไม่มากนัก ซึ่งพิจารณาอายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลคือ 29.50 ปี ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยที่แข็งแรง มีความอดทน ดังที่ สุนิลา ทนุผล (2531: 37-38) ได้กล่าวว่า บุคคลที่มีอายุช่วงนี้เป็นผู้ใหญ่ในวัยเข้มแข็ง สร้างตัว มีความสมบูรณ์ทางร่างกายที่สุด และมีความคล่องแคล่ว และเมื่อพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุซึ่งมีค่าเท่ากับ 11.99 อาจกล่าวได้ว่าอายุของผู้ให้ข้อมูลมีความแตกต่างกัน

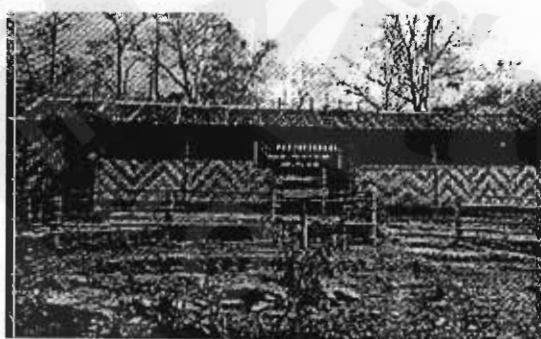
สถานภาพสมรส

ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 55.56) แต่งงานแล้ว และร้อยละ 44.44 เป็นโสด จากผลการวิจัยอาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็น ผู้ที่สมรสแล้ว และส่วนน้อยเป็น โสด ไม่พบข้อมูลว่ามีสถานภาพหย่าหรือแยกกันอยู่หรือเป็นหม้าย อาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลที่มีความคิดสุขุมรอบคอบ เพราะการสมรสนั้นสามารถเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่า จะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัวเป็น อันดับแรก และจะส่งผลถึงส่วนรวมต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับที่ อารง สุทธศาสตร์ (2527: 244) กล่าวว่า คนโสดกับคนที่สมรสแล้ว จะมีความรู้สึกแตกต่างกันในจุดมุ่งหมายของชีวิต นอกจากนั้นการสมรสยังทำให้มีความนึกคิดหรือมีทัศนคติที่สุขุมรอบคอบมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น และอาจ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ซึ่งไม่นิยมการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ ดังที่จักษัย นุรุษพัฒน์ (2528: 79) ได้กล่าวถึง ระบบสังคมชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงว่าแต่งงาน แบบผัวเดียวเมียเดียวเป็นกฎที่เคร่งครัด การหย่าร้างมีน้อยและการแต่งงานใหม่ไม่ค่อยปรากฏตามธรรมเนียมและภรรยาผูกพันรักกันอย่างมั่นคง เป็นเพื่อนของอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ถือว่าการแต่งงานเป็นข้อตกลงของคนสองคน มิใช่เป็นการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่มที่สืบสาย ฝ่ายมารดาต่างกัน หรือระหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่างกลุ่มสังคมขนาดใหญ่ใด ๆ และนิภา ลาซโรชน์ (2539: 23) กล่าวว่า ในสังคมกระเหรี่ยงไม่ค่อยจะมีการหย่าร้างเกิดขึ้น ส่วนมากจะอยู่ด้วยกันจะแก่เฒ่าและตายจากกัน

ระดับการศึกษา

ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 27.78 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 22.22 ไม่ได้เรียนหนังสือและ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ร้อยละ 11.11 เท่ากัน คือ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า และระดับปริญญาตรี ตามลำดับ และร้อยละ 5.56 จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า (ปวส.)

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าเท่านั้น ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากชาวเขาในสมัยนั้นยังมองเห็นการศึกษาเป็นสิ่งไกลตัว โดยมุ่งที่จะหาเลี้ยงชีพเป็นหลัก กอปรกับในอดีตนโยบาย การขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐยังไม่ก้าวหน้า และมีการส่งเสริมเท่าที่ควรเหมือนกับในปัจจุบันอีกประการหนึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงโอกาสทางการศึกษาบางส่วนไม่มีในบางแห่งในตอนกลางคืนจะมีครูอาสาช่วยสอนภาษาไทยเท่านั้น ดังที่ ประวิตร โพธิอาสน์ (ม.ป.ป.: 1) กล่าวว่า การไม่รู้หนังสือของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงนั้น ส่วนใหญ่เนื่องจากการขาดโอกาสในการได้รับบริการทางการศึกษาของรัฐที่ให้แก่ชุมชนในเขตภูเขา ซึ่งมีการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยห่างไกลการคมนาคม และมีปัญหาอุปสรรคอยู่ มากมายเกี่ยวเนื่องกันและดังที่ นำชัย ทนุผล (2529: 68) กล่าวว่า การศึกษาช่วยพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้มีทักษะความชำนาญในด้านอาชีพ ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านบุคคล คือการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลนั่นเอง

ภาพ 2 แสดงที่ตั้งของโรงเรียนซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ในชุมชนนานที่สุดเป็นระยะเวลา 50 ปี และน้อยที่สุดเป็นระยะเวลา 2 ปี โดยมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน เฉลี่ย 13.72 ปี

ค่าความแปรปรวน 14.00 ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.11) ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนมีระยะเวลา ระหว่าง 2-13 ปี รองลงมาร้อยละ 16.67 เท่ากัน ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนมี ระยะเวลา ระหว่าง 14-25 ปี และระยะเวลา ระหว่าง 26-37 ปี ตามลำดับ และร้อยละ 5.56 ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนมีระยะเวลา ระหว่าง 38-50 ปี จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลานานมาก เนื่องจากการมีถิ่นกำเนิดถาวรและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ แต่ผู้ให้ข้อมูลที่อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาอันสั้นอยู่นั้น เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวซึ่งเป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบางส่วน ที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากภูมิลำเนาเดิม เพื่อมาประกอบอาชีพซึ่งมักจะเป็นอาชีพค้าขายข้างในปางช้างแห่งนี้

ภาพ 3 สถาปัตยกรรมของที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงซึ่งมีลักษณะดั้งเดิม

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด 9 คน และน้อยที่สุด 1 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.17 คน มีค่าความแปรปรวน 2.15 ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 72.22 รายงานว่า มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-5 คน และร้อยละ 27.78 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 6-10 คน จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกัน เพราะจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด 9 คน ในขณะที่จำนวนน้อยที่สุดมีเพียงคนเดียว ส่วนขนาดของครอบครัวพบว่า ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4 คน อาจเนื่องมาจากโดยทั่วไปแล้วลักษณะของครัวเรือนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงมักจะเป็น แบบครอบครัวเดี่ยว (nucleus family) และเป็นครอบครัวขนาดเล็ก ครัวเรือนประเภทครอบครัวเดี่ยว เป็นหน่วยสำคัญที่สุดในสังคมของกระเหรี่ยง ซึ่งจะมีผลให้ผู้นำไม่ต้องมีภาระต่อครอบครัวมากเกินไป (สุนิลา ทนุผล, 2531ข: 27) และดังที่ สมัย สุทธิธรรม (2530: 10) ได้ กล่าวว่า สังคมครอบครัวของกระเหรี่ยงอยู่กันอย่างง่าย ๆ ในระหว่างพ่อ แม่ ลูก เป็นระบบครอบครัวเดี่ยว มีไร่นา

เพื่อทำมาหากินของครอบครัว กระเหรี่ยงไม่นิยมแต่งงานกับคนนอกเผ่า และไม่มีการหย่าร้าง
สามีภรรยา มักซื้อสัตว์ต่อกันจนตาย และพวกกระเหรี่ยงจะมีความรู้สึกรักเผ่าพันธุ์ของตนอย่าง
รุนแรง

ภาพ 4 ลักษณะความเป็นอยู่ภายในครอบครัวของครอบครัวกระเหรี่ยง

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน (N = 18)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	13	72.22
	หญิง	5	27.78
เผ่า	ไทยใหญ่	1	5.56
	กระเหรี่ยง	9	50.00
	ชาวไทย	8	44.44

ตาราง 1 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (N = 18)	ร้อยละ
ศาสนา		
พุทธ	15	83.33
คริสต์	3	16.67
อายุ (ปี)		
24 ปี และน้อยกว่า	6	33.33
25 – 34 ปี	8	44.44
35 – 44 ปี	1	5.56
45 – 54 ปี	1	5.56
55 ปีและมากกว่า	1	5.56
$\mu = 29.50$ $\sigma = 11.99$ $R = 15 - 62$		
สถานภาพสมรส		
โสด	8	44.44
แต่งงานแล้ว	10	55.56
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	22.22
ประถมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	4	22.22
ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5	27.78
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	2	11.11
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	1	5.56
ปริญญาตรีขึ้นไป	2	11.11

ตาราง 1 (ต่อ)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (N = 18)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน (ปี)		
2 – 13 ปี	11	61.11
14 – 25 ปี	3	16.67
26 – 37 ปี	3	16.67
38 – 50 ปี	1	5.56
$\mu = 13.72$	$\sigma = 14.00$	$R = 2 - 50$
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)		
1 – 5 คน	13	72.22
6 – 10 คน	5	27.78
$\mu = 4.17$	$\sigma = 2.15$	$R = 1-9$

ลักษณะเศรษฐกิจและสังคม**อาชีพหลัก**

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาปฏิบัติงานมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นประจำเพื่อสร้างรายได้สำหรับเลี้ยงชีพและความสะดวกสบายแก่ครัวเรือน ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 88.88) ระบุว่าประกอบอาชีพซึ่งเป็นกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว รองลงมาร้อยละ 5.56 เท่ากัน ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม และค้าขาย ตามลำดับ

จากผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพซึ่งเป็นกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัดการด้านเช่าแพ การจัดบริการด้านนั่งช้างชมธรรมชาติ การเป็นมัคคุเทศก์/ไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวชมธรรมชาติและ การจัดบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติและล่องแพ ซึ่งจำเป็นต้องใช้แรงงานที่เป็นคนในพื้นที่ที่มีความชำนาญงานและอาศัยอยู่ไม่ไกลจากพื้นที่ดังกล่าว

ภาพ 5 แสดงการให้บริการของการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติและการเล่นแพ

อาชีพร่อน

อาชีพร่อน หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาปฏิบัติงานเป็นครั้งคราวหรือใช้เวลาปฏิบัติงานไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเวลาปฏิบัติงานทั้งหมด ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.78) ระบุว่าประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมาร้อยละ 11.11 เท่ากัน ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม และค้าขาย ตามลำดับ

จากผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพร่อน ทั้งนี้เนื่องจากการประกอบอาชีพหลักในด้านกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ส่งผลทำให้รายได้ของผู้ให้ข้อมูลไม่เพียงพอกับรายจ่าย ผู้ให้ข้อมูลจึงต้องอาศัยฐานรายได้จากส่วนอื่น ๆ มาจุนเจือครอบครัว รวมถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงของระบบโลกได้ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจเกิดความผันผวนตลอดเวลา ในอดีตจะประกอบอาชีพหนึ่งเพียงอาชีพเดียว แต่ปัจจุบันการประกอบอาชีพร่อนเพื่อเป็นอาชีพเสริมจึงเป็นแหล่งรายได้สำรองของครอบครัว

รายได้เฉลี่ยรวม

ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้เฉลี่ยรวมต่อปีเป็นเงินสดในรอบปี 2545 เป็นจำนวนมากที่สุด 320,000 บาท และน้อยที่สุด 20,000 บาท โดยมี รายได้เฉลี่ย 56,566.67 บาท ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.55) มีรายได้อยู่ในช่วง 20,000-95,000 บาท รองลงมาร้อยละ 27.78 มีรายได้ในช่วง 95,000-170,000 บาท ร้อยละ 11.11 มีรายได้ในช่วง 170,000-245,000 บาท ร้อยละ 5.56 มีรายได้ในช่วง 245,001-320,000 บาท

จากผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยรวมต่อปีเป็นเงินสดค่อนข้างน้อย โดยพิจารณาจากรายได้โดยเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล พบว่ามีรายได้เฉลี่ยเพียง 56,566.67 บาทต่อปีเท่านั้น ซึ่งไม่น่าจะเพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงกล่าวได้ว่าเป็นรายได้เฉลี่ยต่อปี

ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ผู้ให้ข้อมูลยังขาดอาชีพที่ต้องอาศัยระดับความรู้ที่สูง ประกอบกับพื้นฐานทางด้านสังคมของผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะมีความผูกพันกับพื้นที่ที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวในชุมชน และพบว่ามีรายได้ต่อปีต่ำสุด 20,000 บาท และสูงสุด 320,000 บาทต่อปี มีค่าความแปรปรวนเท่ากับ 66,584.69 กล่าวได้ว่ารายได้เฉลี่ยต่อปีของผู้ให้ข้อมูลมีความแตกต่างกัน

การถือครองที่ดิน

ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 66.67) เช่าที่ดินของผู้อื่นสำหรับประกอบการทำมาหากิน รองลงมาร้อยละ 33.33 มีที่ดินเป็นของตนเอง ถูกต้องตามกฎหมาย จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่าสภาพการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูล มีความจำเป็นต้องเช่าที่ดินของผู้อื่นสำหรับประกอบอาชีพและพักอาศัยเป็นหลัก และมีการถือครองที่ดินที่มีเอกสารสิทธิอย่างถูกต้องตามกฎหมายเพียงบางส่วน แต่ไม่ปรากฏว่าส่วนราชการได้จัดสรรที่ดินทำกินให้ แต่จะมีข้อกำหนดให้กิจการปางช้างต้องตั้งอยู่ห่างไกลจากแหล่งชุมชน

ภาพ 6 สภาพพื้นที่ที่ใช้สำหรับการประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวแบบนั่งช้างชมธรรมชาติ

กิจกรรมทางสังคมของหมู่บ้าน

ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 83.33) เข้าร่วมงานประเพณีของหมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 38.89 เข้าร่วมการประชุมหมู่บ้านและกิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมจัดขึ้นตามลำดับ ร้อยละ 33.33 เข้าร่วมการพัฒนาหมู่บ้าน และร้อยละ 16.67 เข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้นในหมู่บ้าน จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะเข้าร่วมงานประเพณีของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นธรรมเนียมถือปฏิบัติสืบทอดกันมาด้วยจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูการดำรงเอกลักษณ์ของชนเผ่าในปัจจุบัน

ภาพ 7 งานประเพณีฉลองปีใหม่และการนิมนต์พระมาร่วมพิธีของชาวกระเหรี่ยงที่นับถือศาสนาพุทธ

ประเภทของการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่งร้อยละ 55.56 ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการจัดบริการด้านนั่งช้างท่องเที่ยว รองลงมาร้อยละ 16.67 ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้อยละ 11.11 เท่ากัน ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการจัดบริการด้านเช่าแพ และประกอบอาชีพเกี่ยวกับการจัดบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากท้องถิ่นตามลำดับ และร้อยละ 5.55 ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์/ไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวธรรมชาติ จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการจัดบริการด้านนั่งช้างท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอาชีพหลักที่สำคัญที่สุดในกิจการการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ และยังเป็นสถานที่ซึ่งเป็นที่ยึดของบุคคลในวงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ภาพ 8 แสดงสถานที่ตั้งบริเวณทางเข้าของปางช้างแมวิน

รายได้ของครอบครัวที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่าผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 38.89) มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท ต่อเดือน รองลงมาร้อยละ 27.78 มีรายได้ระหว่าง 3,001-4,000 บาท ร้อยละ 22.22 มีรายได้สูงกว่า 6,000 บาทขึ้นไป และร้อยละ 11.11 มีรายได้ 4,001-5,000 บาท จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้ที่ต่ำกว่า 3,000 บาท ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นรายได้ค่อนข้างต่ำมาก

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ

ลักษณะเศรษฐกิจ	จำนวน (N = 18)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
เกษตรกรกรม	1	5.56
ค้าขาย	1	5.56
กิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	16	88.88
อาชีพรอง		
เกษตรกรกรม	2	11.11
ค้าขาย	2	11.11
รับจ้างทั่วไป	14	77.78
รายได้เฉลี่ยรวม		
20,000 – 95,000 บาท	10	55.55
95,001 – 170,000 บาท	5	57.78
170,001 – 245,000 บาท	2	11.11
245,001 – 320,000 บาท	1	5.56
$\mu = 56566.67$	$\sigma = 66584.69$	$R = 20,000 - 320,000$

ตาราง 2 (ต่อ)

ลักษณะเศรษฐกิจ	จำนวน (N = 18)	ร้อยละ
การถือครองที่ดิน		
มีที่ดินเป็นของตนเองถูกต้องตามกฎหมาย	6	33.33
เช่าที่ดินของผู้อื่นสำหรับประกอบการทำมาหากิน	12	66.67
กิจกรรมทางสังคมของหมู่บ้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
งานประเพณีของหมู่บ้าน	15	
การประชุมหมู่บ้าน	7	
กิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมจัดขึ้น	7	
การพัฒนาหมู่บ้าน	6	
กิจกรรมที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้นในหมู่บ้าน	3	
ประเภทของการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การจัดบริการด้านนั่งช้างท่องเที่ยว	10	
การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม	3	
การจัดบริการด้านเช่าแพ	2	
การจัดบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก	2	
การเป็นมัคคุเทศก์/ไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวธรรมชาติ	1	
รายได้รวมของครอบครัวที่เกิดจากการท่องเที่ยว (บาท)		
ต่ำกว่า 3,000 บาท	7	38.89
3,001 – 4,000 บาท	5	27.78
4,001 – 5,000 บาท	2	11.11
สูงกว่า 5,000 บาท	4	22.22

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

บทบาทหน้าที่ในการจัดการปางช้าง

ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 83.33) เป็นลูกจ้างหรือผู้ให้บริการลูกค้า ทั้งในส่วนของพนักงานขายกล้วยเพื่อเป็นอาหารช้าง พนักงานที่จัดบริการนั่งช้างชมธรรมชาติ (ควาญช้าง) พนักงานบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม พนักงานที่จัดบริการด้านล่องแพ และพนักงานบริการขายของที่ระลึกจากท้องถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยว รองลงมาร้อยละ 11.11 เป็นเจ้าของกิจการ และร้อยละ 5.56 เป็นผู้จัดการของกิจการปางช้างแม่วิน จากผลการวิจัยกล่าวว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างหรือผู้ให้บริการลูกค้าในกิจกรรมการบริการนั่งช้างชมธรรมชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักที่เป็นเป็นจุดขายสำหรับ นักท่องเที่ยวในพื้นที่แห่งนี้ จากผลการวิจัยกล่าวว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างหรือผู้ให้บริการลูกค้าในกิจกรรมบริการนั่งช้างชมธรรมชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจการหลักที่เป็นจุดขายสำหรับนักท่องเที่ยวในพื้นที่แห่งนี้/ สำหรับแรงงานหลักจะเป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ซึ่งมีความชำนาญในด้านการเลี้ยงช้างและฝึกช้างเป็นพื้นฐาน มีความรู้ด้านเส้นทางเดินป่าเป็นอย่างดี สุขุม และไม่เกี่ยงอัตราค่าจ้างแรงงานที่มีราคาถูก

ระยะเวลาการปฏิบัติงานในปางช้าง (ปี)

ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระยะเวลาการทำงานในปางช้างนาน ที่สุด 25 ปี และน้อยที่สุด 1 ปี โดยมีระยะเวลาการทำงานในปางช้างเฉลี่ย 6 ปี ค่าความแปรปรวน 6.24 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.78) ซึ่งมีระยะเวลาการทำงานในปางช้างระหว่าง 1-8 ปี รองลงมา ร้อยละ 11.11 ซึ่งมีระยะเวลาการทำงานในปางช้างระหว่าง 9-16 ปี และร้อยละ 5.56 เท่ากัน ซึ่งมีระยะเวลาการทำงานในปางช้างระหว่าง 17-24 ปี และ 25-32 ปี ตามลำดับ จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีระยะเวลาการทำงานในปางช้างแตกต่างกัน บางรายทำงานในด้านนี้มาเป็นระยะเวลานานจนเกิดความชำนาญ บางรายเพิ่งมาทำงานในปางช้างแห่งนี้ไม่นานนัก แต่อาศัยว่าเคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงช้างและฝึกช้างมาจากปางช้างอื่นมาก่อนจึงมักไม่เกิดปัญหาใด ๆ ต่อลูกค้าในด้านการให้บริการ

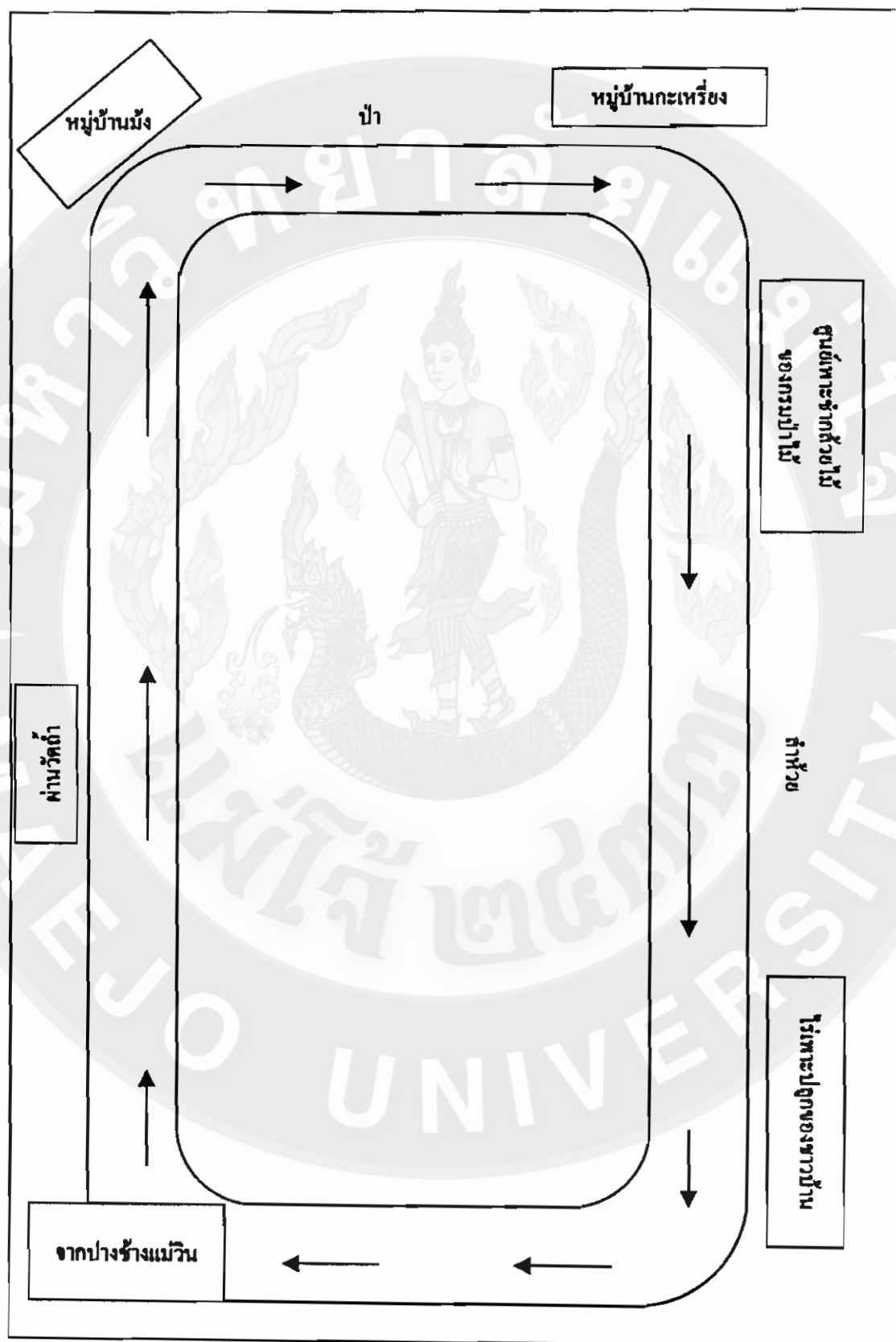
ประเภทของการปฏิบัติงานในปางช้าง

ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่า ผู้ให้ข้อมูล (ร้อยละ 44.44) ทำงานเกี่ยวกับการจัดบริการด้านนั่งช้างท่องเที่ยว รองลงมาร้อยละ 16.67 เท่ากัน ทำงานเกี่ยวกับการจัดบริการ

ด้านอาหารและเครื่องดื่ม และการจัดบริการด้านท่องเที่ยว ร้อยละ 11.11 ทำงานเกี่ยวกับการจัดบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากท้องถิ่น และร้อยละ 5.56 ทำงานเกี่ยวกับการให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว การเป็นมัคคุเทศก์/ไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวธรรมชาติและ การให้บริการด้านนำเที่ยวธรรมชาติ เดินป่า จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ทำงานเกี่ยวกับการจัดบริการด้านนั่งช้างท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอาชีพหลักที่สำคัญที่สุดในกิจการการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่ และเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปในวงการการท่องเที่ยว แต่โดยทั่วไปนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการนั่งช้างชมธรรมชาติ มักจะใช้บริการท่องเที่ยวด้วย ส่วนในด้านการบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม มักจะมีผู้ให้บริการเป็นมัคคุเทศก์ที่มารอนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการนั่งช้างชมธรรมชาติ รวมถึงนักท่องเที่ยวบางส่วนที่ซื้อเครื่องดื่มหลังจากที่การนั่งช้างถึงจุดหมายปลายทาง ณ จุดเดิมเรียบร้อยแล้ว ส่วนการจัดบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากท้องถิ่น จะเป็นสินค้าหัตถกรรมที่ผลิตขึ้นเอง อาทิเช่น ผลิตภัณฑ์จากไม้ ผ้าทอหรือปักด้วยมือ เป็นต้น รวมถึงผลิตภัณฑ์ชาวเขาหลากหลายประเภท และในด้านการให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์/ไกด์ท้องถิ่นนำท่องเที่ยวธรรมชาติและ การบริการด้านเดินป่าจะมีผู้ให้บริการไม่มากนัก เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องกลับไปพักในเมืองและมีไกด์นำเที่ยวมาด้วย

เส้นทางที่นั่งช้างชมธรรมชาติ

ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่าเส้นทางที่นั่งช้างชมธรรมชาติ เริ่มจากปางช้างแม่วินผ่านวัดถ้ำจนถึงหมู่บ้านม้งและหมู่บ้านกระเหรี่ยงตามลำดับ หลังจากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นศูนย์เพาะชำกล้วยไม้ของกรมป่าไม้ และในระหว่างการเดินทางของเส้นทางเดินของช้างจะผ่านเส้นทางป่าและลำห้วยที่มีน้ำไหลผ่าน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถชมธรรมชาติและ มีโอกาสมองเห็นไร่เพาะปลูกพืชไร่ชนิดต่าง ๆ ของชาวบ้านได้อย่างใกล้ชิดมาก โดยใช้ระยะเวลาในการเดินทางจนถึงจุดหมายปลายทางย้อนกลับมาในจุดเดิมคือปางช้างแม่วิน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นประมาณ 2 ชั่วโมง โดยมีการเก็บค่าบริการจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวน 300 บาท/ตัว/ครั้ง (150 บาท/คน/ครั้ง) รูปแบบการให้บริการช้างแก่นักท่องเที่ยวไม่มีรูปแบบเป็นทางการมากนัก จะมีการให้บริการนักท่องเที่ยวเกือบตลอดทั้งวัน ขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ส่วนใหญ่จะสิ้นสุดการให้บริการประมาณ 16.00 น. ในแต่ละวันปางช้างแม่วิน ถือว่าเป็นธุรกิจหนึ่งของการท่องเที่ยว โดยผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของปางช้างแม่วินจะเน้นในเรื่องของการบริการเป็นหลัก โดยจุดเด่นของปางช้างอยู่ที่สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติมาก แรงงานท้องถิ่นที่ให้บริการนักท่องเที่ยวในการนั่งช้างชมธรรมชาติ ยังมีโอกาสได้เงินพิเศษหรือทิปจากนักท่องเที่ยวเมื่อสิ้นสุดการให้บริการ

ภาพ 9 แสดงเส้นทางกำนันช้างชมธรรมชาติ

วิธีที่นักท่องเที่ยวเดินทางมายังปางช้าง

ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.22) ระบุว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมายังปางช้างโดยบริษัททัวร์นำเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่มาจากบริษัทสมพรทัวร์, บีเอ็มพีทัวร์, เวิร์ลสตาร์ทัวร์ และลาไทย เป็นต้น รองลงมาร้อยละ 27.78 เดินทางมาเอง ทั้งนี้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศซึ่งเดินทางมาจากถิ่นอื่นมักไม่ทราบเส้นทางในการเดินทางมายังปางช้างแม่วินซึ่งเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวดังกล่าวจึงต้องอาศัยการบริการการจัดโปรแกรมทัวร์จากบริษัททัวร์ที่ติดต่อ เพื่อความสะดวกในการไปเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีความสนใจ นักท่องเที่ยวที่ให้บริการนำเที่ยวของบริษัททัวร์จะเสียค่าใช้จ่ายในการบริการสูงกว่าการเดินทางมาเอง เนื่องจากการตกลงราคาและข้อสัญญาระหว่างบริษัททัวร์ กับปางช้างแม่วินจะเป็นราคาการนั่งช้าง ล่องแพ ที่ถูกกว่า แต่บริษัททัวร์จะไปบวกกำไรจากขายทัวร์ให้นักท่องเที่ยวในภายหลัง ซึ่งเป็นวิธีการที่บริษัททัวร์ต้องใช้วิธีนี้เหมือนกันทุกแห่ง แต่นักท่องเที่ยวจะได้รับความสะดวกสบายทุกด้านในระหว่างการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามโปรแกรมทัวร์ที่เลือกใช้บริการ

ระดับการใช้ภาษาต่างประเทศ

ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.11) สามารถใช้ภาษาอังกฤษในระดับพอใช้ได้ รองลงมาร้อยละ 38.89 ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ จากผลการวิจัยกล่าวได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สามารถใช้/สื่อสารภาษาอังกฤษ และภาษาญี่ปุ่นได้เพียงเล็กน้อย ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาและจากประสบการณ์ในการทำงานที่สั่งสมมาจากการมีโอกาสดูคุยกับนักท่องเที่ยวในการให้บริการนั่งช้างท่องเที่ยว และผู้ให้ข้อมูลที่ไม่สามารถใช้/สื่อสารภาษาต่างประเทศได้ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง ซึ่งชาวเขาในสมัยนั้นยังมองเห็นการศึกษาเป็นสิ่งไกลตัว จึงไม่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษา ดังนั้นการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวในระหว่างการให้บริการจึงเป็นอุปสรรคในการเกิดความเข้าใจต่อกันทั้งสองฝ่าย ผู้ให้ข้อมูลในส่วนนี้จึงต้องอาศัยมัคคุเทศก์/ไกด์นำเที่ยวช่วยเหลือในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สมัย สุทธิธรรม (2530: 9) กล่าวว่า ภาษาที่พวกกระเหรี่ยงแต่ละเผ่าใช้พูดติดต่อกันนั้น มีความแตกต่างกัน แต่จะคล้ายคลึงกันบ้างเล็กน้อย รากคำของภาษายังไม่แน่ชัดว่ามาจากตระกูลภาษาใด มีข้อสันนิษฐานว่า อาจจะอยู่ในตระกูลจีน-ทิเบต แต่บางแห่งบอกว่ามีส่วนใกล้เคียงกับตระกูลทิเบต-พม่า กระเหรี่ยงส่วนใหญ่พูดภาษาไทยเหนือ แต่บางเผ่าสามารถพูดภาษา พม่า ฉาน ได้

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลที่ระบุเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการปางช้าง

การบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่และรูปแบบการจัดการ	จำนวน (N = 18)	ร้อยละ
บทบาทหน้าที่		
เจ้าของกิจการ	2	11.11
ผู้จัดการ	1	5.56
พนักงานบริการขายกล้วยเพื่อเป็นอาหารช้าง	1	5.56
พนักงานบริการด้านนั่งช้าง (ควาญช้าง)	8	44.44
พนักงานบริการด้านอาหารและเครื่องคั้ม	2	11.11
พนักงานบริการด้านล่องแพ	2	11.11
พนักงานบริการขายของที่ระลึกจากท้องถิ่น	2	11.11
ระยะเวลาการทำงานในปางช้าง (ปี)		
1 – 8 ปี	14	77.78
9 – 16 ปี	2	11.11
17 – 24 ปี	1	5.56
25 – 32 ปี	1	5.56
$\mu = 6 \quad \sigma = 6.24 \quad R = 1 - 32$		
ประเภทของการปฏิบัติงานในปางช้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การจัดบริการด้านนั่งช้างท่องเที่ยว	8	
การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องคั้ม	3	
การจัดบริการด้านล่องแพ	3	
การเป็นมัคคุเทศก์/ไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวธรรมชาติ	2	
การจัดบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก	2	
การให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว	1	

ตาราง 3 (ต่อ)

การบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่และรูปแบบการจัดการ	จำนวน (N = 18)	ร้อยละ
เส้นทางนันทนาการชมธรรมชาติ		
จากปางช้างแม่วิน-ผ่านวัดถ้ำ-หมู่บ้านม้ง-หมู่บ้านกะเหรี่ยง-ผ่านศูนย์เพาะชำกล้วยไม้ของกรมป่าไม้-ลำห้วย-ไร่เพาะปลูกของชาวบ้าน-ถึงจุดสิ้นสุดยังจุดเดิมคือปางช้างแม่วิน	18	100.00
300 บาท/ตัว/ครั้ง (150 บาท/คน/ครั้ง)		
วิธีที่นักท่องเที่ยวเดินทางมายังปางช้าง		
เดินทางมาเอง	5	27.78
บริษัททัวร์นำมาเอง	13	72.22
- สมพรทัวร์		
- บีเอ็มพีทัวร์		
- เวิร์ลสตาตาร์ทัวร์		
- ลายไทย		
ระดับการใช้ภาษาต่างประเทศ		
พอใช้ได้	11	61.11
ไม่ได้เลย	7	38.89

รูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน

การศึกษาถึงรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วินเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้ให้ข้อมูล เป็นการศึกษาถึงการวางแผนและกระบวนการดำเนินงานในด้านการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย การจัดการพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการช้างทั้งหมด การจัดงาน การประสานงาน และการสรุปผลการดำเนินงาน การศึกษา

นั้นผู้วิจัยได้สร้างข้อความเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างตามหลักการบริหาร และมีคำตอบให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบว่า “มี” หรือ “ไม่มี” ทั้งนี้เมื่อผู้วิจัยสามารถสรุปถึงรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วินได้ตรงประเด็น ผลการวิจัยในแต่ละตารางมีรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมของรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วินดังนี้

ด้านการวางแผน

ผลการวิจัยในตาราง 4 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 83.33) ได้ระบุว่าปางช้างแม่วิน โดยเฉพาะผู้บริหาร ได้มีการประสานกับบริษัททัวร์/ตัวแทนการท่องเที่ยวในการดึงดูดลูกค้า/นักท่องเที่ยวมาใช้บริการในกิจการปางช้างอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ผู้บริหารปางช้าง/เจ้าของยังมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการให้บริการสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของการท่องเที่ยวในประเทศไทยตลอดเวลา ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 61.11 ระบุว่าเจ้าของปางช้างมีการวางแผนและเตรียมการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าเป็นประจำ รวมถึงแผนงานรองรับเหตุการณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 50.00 รายงานว่าเจ้าของ/ผู้บริหารปางช้างแม่วินได้มีการจัดประชุมพนักงาน/ลูกจ้างของปางช้าง เพื่อร่วมกันวางแผนการตลาดรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นประจำ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปางช้างแม่วินได้มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการวางแผนงานเป็นอย่างดี จึงก่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการปางช้างแม่วิน ซึ่งสอดคล้องกับที่อานวย แสงสว่าง (2542: 32) ได้กล่าวว่าแผนงานเป็นสิ่งจำเป็นที่จะให้แก่องค์การเป็นเป้าหมายและทิศทาง ช่วยสร้างกระบวนการที่ดีเพื่อเป็นแนวทางไปสู่ความสำเร็จได้ ผู้บริหารระดับสูงสุดขององค์กรมีหน้าที่ในการวางแผนระยะยาว ผู้บริหารระดับกลางและระดับล่าง ให้ความสำคัญต่อแผนงานระยะสั้น หรือแผนงานวันต่อวัน และดังที่เชงยุทธ เกษสาคร (2541: 21) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มองการณ์ไกล มีความรู้ความสามารถในการวางแผนงาน ซึ่งเป็นกระบวนการของการพิจารณาการตัดสินใจล่วงหน้าจะทำอะไร อย่างไร มีการเลือกวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการและวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้นได้แก่ การวางรูปงานเป็นขั้นตอนเพื่อให้บรรลุมุ่งหมายที่วางไว้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะช่วยไม่ให้เสียเวลากำลังทำงานและเงินมากเกินไป ช่วยในการคาดการณ์ล่วงหน้า ทำให้มองเห็นภาพคร่าว ๆ ของงานและช่วยให้มองเห็นวิธีการวัดผลงานได้ดีขึ้น

สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ยังได้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 61.11) ได้กล่าวว่าพนักงานและลูกจ้างไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้านการวางแผนงาน การตัดสินใจ และปรับปรุงพัฒนาการปรับเปลี่ยน โครงสร้างองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีเลย ทั้งนี้เนื่องจากงานด้านนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของพนักงานและลูกจ้างของปางช้าง

ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 50.00 รายงานว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างแห่งนี้ไม่มีการประชุมพนักงาน/ลูกจ้างของปางช้าง เพื่อร่วมกันวางแผนการตลาดรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นประจำทั้งนี้การวางแผนมุ่งที่จะทำให้วัตถุประสงค์ขององค์การบรรลุผลสำเร็จ และเป็นหน้าที่แรกทางการบริหารที่จะต้องกระทำเนื่องจากการวางแผนเป็นสิ่งที่ต้องมาก่อนที่จะกระทำสิ่งอื่น เพราะตามเหตุผลแล้วจุดเริ่มต้นของการกระทำใด ๆ จะต้องริเริ่มด้วยการวางแผนก่อนเสมอ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะดำเนินงานจะสามารถสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์โครงสร้างขององค์การ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันภายในองค์การจะต้องได้รับการพัฒนาขึ้นมาเป็นอย่างดีโดยมีทิศทางในการทำงานที่ถูกต้องตรงเป้าหมาย ตลอดจนการใช้รูปแบบในการควบคุมจะต้องถูกกำหนดขึ้นมาให้เหมาะสม ดังนั้นการวางแผนเป็นหน้าที่หลักและเป็นอันดับแรกสำหรับผู้บริหารจะต้องคิดก่อนทำที่จะดำเนินธุรกิจของตน ซึ่งอาจจะมีการแสดงความคิดเห็นในวิธีการดำเนินงานตามความเหมาะสมเท่านั้น

ตาราง 4 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการวางแผน

กิจกรรมด้านการวางแผน	จำนวน (N = 18)			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการประสานงานกับบริษัททัวร์หรือตัวแทนการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว มาใช้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแห่งนี้	15	83.33	3	16.67
2. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง มีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การให้บริการ สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของการท่องเที่ยวในประเทศไทยตลอดเวลา	15	83.33	3	16.67

ตาราง 4 (ต่อ)

กิจกรรมด้านการวางแผน	จำนวน (N = 18)			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง มีการวางแผนและเตรียมการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าเป็นประจำรวมถึงแผนงานรองรับเหตุการณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต	11	61.11	7	38.89
4. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างแห่งนี้ มีการประชุมพนักงาน/ลูกจ้างของปางช้างเพื่อร่วมกันวางแผนการตลาดรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นประจำ	9	50.00	9	50.00
5. พนักงานและลูกจ้างของปางช้าง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการวางแผนงานและตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี	7	38.89	11	61.11

ด้านการจัดองค์กร

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 83.33) ได้ระบุว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างแม่วินได้มีการมอบหมายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานและลูกจ้างคนงานตามความรู้ความสามารถและความชำนาญงานของแต่ละบุคคล เพื่อให้บังเกิดความสะดวกในการตรวจสอบ ผลการดำเนินงาน ส่วนผู้ให้ข้อมูลส่วนมากอีกร้อยละ 77.78 ระบุว่าปางช้างแม่วินมีการจัดโครงสร้างการทำงานโดยแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจนตามกิจกรรมของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร นอกจากนี้เมื่อเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างไม่อยู่ในองค์กร เนื่องจากติดภารกิจนอกสถานที่จะมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับพนักงานที่มีบทบาทรองลงมาให้ทำหน้าที่ปฏิบัติงานหรือตัดสินใจแทนได้ทันที ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 66.67 รายงานว่า ผู้บริหารปางช้างแม่วินมีการเลือกลักษณะการบริหารงานและกฎเกณฑ์ ข้อบังคับให้

ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมขององค์กร ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปางช้างแม่วินมี การจัดองค์กร ที่เหมาะสมและง่ายต่อการตรวจสอบผลการดำเนินงาน (ตาราง 5) ซึ่งสอดคล้องกับที่ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว (2537: 43) ได้กล่าวว่าการจัดองค์กรเป็นการจัดให้คน เครื่องจักร เครื่องมือ วัสดุ และอื่น ๆ ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของธุรกิจ นั้น ๆ การจัดองค์กรจัดแบ่งหมวดหมู่ของงาน การกำหนดอำนาจหน้าที่ของบุคลากรและสายการ ติดต่อสื่อสาร เช่น กำหนดว่าในหน่วยงานธุรกิจนั้นควรแบ่งออกเป็นกี่ฝ่าย แต่ละฝ่ายควรแบ่งออกเป็นกี่แผนก แต่ละหน่วยงานควรมีบุคลากรกี่คน และมีการติดต่อสัมพันธ์กันในองค์กรอย่างไรและ ดังนั้นอานวย แสงสว่าง (2542: 32) กล่าวว่าผู้จัดการมีหน้าที่สร้างและกำหนดวัตถุประสงค์พัฒนา แผนงาน และโปรแกรมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้จัดการจะต้องออกแบบและพัฒนาให้ องค์กรสามารถดำเนินการตามโปรแกรมเหล่านี้ได้อย่างสำเร็จ นอกจากนั้นยังจะต้องมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับคณะผู้ร่วมทำงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่องค์กร คณะผู้ร่วมงานเกี่ยวข้องกับการคัดเลือก บุคคลที่มีคุณสมบัติ ที่มีความสามารถจะดำเนินงานขององค์กรได้สำเร็จ

สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ยังได้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 38.89 ได้กล่าวว่าเจ้าของ หรือผู้บริหารปางช้างไม่มีการประชุมพนักงานและลูกจ้าง เพื่อการปรับปรุงระบบ โครงสร้าง การทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เนื่องจากงานด้านนี้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหาร ที่จะต้องวางแผนงานโดยตรงเท่านั้น และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 33.33 ระบุว่าเจ้าของหรือผู้บริหาร ปางช้างไม่มีการเลือกลักษณะการบริหารงานและกฎเกณฑ์ข้อบังคับให้ถูกต้องเหมาะสมให้ เป็นกลุ่มและกำหนดเป็นโครงสร้างที่เป็นทางการ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของงาน บุคคล อำนาจหน้าที่การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน ตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอยู่ เพื่อใช้เป็น กลไกในการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ดังนั้นในด้านการจัดประชุมเพื่อการปรับปรุงระบบ โครงสร้าง การทำงานของปางช้างแม่วิน จึงมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่มผู้เป็น เจ้าของกิจการและ ผู้จัดการเท่านั้น และไม่สามารถให้พนักงานและลูกจ้างมาร่วมประชุมได้ เนื่องจากส่วนใหญ่พนักงานของปางช้างแม่วินเป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง จึงไม่เข้าใจหลักการ ทางการบริหารงาน

ตาราง 5 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการจัดองค์กร

กิจกรรมด้านการจัดองค์กร	จำนวน (N = 18)			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการจัดองค์กร				
1. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง ได้แต่งตั้งมอบหมายหน้าที่ภาระความรับผิดชอบของพนักงาน และถูกจ้างตามความรู้ความสามารถ และความชำนาญงานของแต่ละคน เพื่อให้บังเกิดความง่ายในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน	15	83.33	3	16.67
2. ปางช้างแห่งนี้ มีการจัดโครงสร้างการทำงาน แบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน ตามกิจกรรมของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร	14	77.78	4	22.22
3. เมื่อเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง ไม่อยู่ในองค์กร เนื่องจากติดภารกิจนอกสถานที่จะมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ให้พนักงานที่มีบทบาทความสำคัญรองลงมา ให้ทำหน้าที่ปฏิบัติงานหรือตัดสินใจแทนได้ทันที	14	77.78	4	22.22
4. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง มีการเลือกลักษณะการบริหารงานและกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ให้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมองค์กร	12	66.67	6	33.33
5. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการประชุมพนักงานและถูกจ้าง เพื่อปรับปรุงระบบโครงสร้างการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่รองรับให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น ในประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ	11	61.11	7	38.89

การจัดบุคลากรในการทำงาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.78) ได้ระบุว่าผู้บริหารปางช้างแม่วินมีการสนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสในการเพิ่มประสบการณ์และประสิทธิภาพการทำงานอยู่เสมอ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 66.67 ระบุว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีระบบที่ดีและความยุติธรรมสำหรับการพิจารณาความดีความชอบของพนักงานและถูกจ้างประจำปีเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 61.11 ระบุว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างได้กำหนดบทบาทของขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานและถูกจ้างอย่างละเอียด นอกจากนี้เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการเรียกประชุมพนักงานเป็นประจำ เพื่อรับทราบความก้าวหน้าหรือปรับปรุงพัฒนาการทำงานของพนักงานหรือถูกจ้างของปางช้างแม่วิน (ตาราง 6) ซึ่งสอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยพายัพ คณะครูสาขาวิชาการจัดการ (2537: 208) ได้กล่าวว่า หน้าที่ประการหนึ่งอาจถือได้ว่ามีความสำคัญที่สุดในบรรดาหน้าที่ต่าง ๆ ที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบก็คือ หน้าที่ในการจัดคนเข้าทำงาน (staffing) ทั้งนี้เพราะภายหลังจากที่ได้มีการจัดองค์การจนเสร็จแล้ว โครงสร้างในส่วนต่าง ๆ ก็จะต้องถูกบรรจุด้วยตัวบุคคลที่จะเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งในองค์การ และในการที่จะให้ผลการปฏิบัติงานต่าง ๆ ดังกล่าวได้ประสิทธิภาพที่สุดนั้น ย่อมต้องขึ้นอยู่กับความสามารถหรือความพร้อมเพรียงของตัวบุคคลดังกล่าวด้วย ผู้บริหารจะต้องมีภาระหน้าที่ในการเลือกเฟ้นตัวบุคคลที่คุณสมบัติที่ดีเท่านั้น จึงจะทำให้องค์การสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสมรรถภาพ (effective & efficiency) และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเอาไว้ได้

สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ยังได้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 55.56) ได้กล่าวว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างไม่มีการตั้งกฎเกณฑ์ข้อกำหนดระเบียบข้อบังคับและบทลงโทษให้พนักงานและถูกจ้างได้รับทราบและเข้าใจอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารปางช้างมีการแจ้งกฎเกณฑ์ข้อกำหนดระเบียบข้อบังคับในลักษณะคำพูดให้รับทราบโดยทั่วกันเท่านั้น และผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 38.89 ได้กล่าวว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างไม่มีการเรียกประชุมพนักงานและถูกจ้างเป็นประจำ เพื่อรับทราบความก้าวหน้าหรือปรับปรุงพัฒนาการทำงานของพนักงานหรือถูกจ้างของปางช้าง งานทางด้านการจัดบุคคลเข้าทำงานจะผสมผสานกับการกำหนดโครงสร้างขององค์การว่าจะมีการบรรจุบุคลากรที่มีคุณสมบัติอย่างไรเข้าทำงานจึงเหมาะสม และจะมีการรวมบุคลากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์แก่องค์การให้มากที่สุด แต่เนื่องจากปางช้างแม่วินไม่ใช่องค์การขนาดใหญ่ที่มีพนักงานจำนวนมาก ดังนั้นการดำเนินงานภายในองค์การจึงดำเนินไปอย่างเรียบง่าย พนักงานจะทราบถึงขอบเขตการทำงานของคนจากการที่องค์การกำหนดสำหรับบุคลากรแต่ละตำแหน่งรวมถึงกฎเกณฑ์ข้อบังคับและบทลงโทษที่จะมีการบอกกล่าวให้ทราบกันโดยทั่วกันตั้งแต่การเริ่มต้นการทำงานทุกคน

ตาราง 6 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการจัดบุคลากรในการทำงาน

กิจกรรมด้านการจัดบุคลากรในการทำงาน	จำนวน (N = 18)			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการจัดบุคลากรในการทำงาน				
1. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง มีการสนับสนุนให้ลูกจ้างปางช้างได้มีโอกาสในการเพิ่มประสบการณ์และประสิทธิภาพการทำงานอยู่เสมอ เช่น การฝึกอบรมความรู้ใหม่ ๆ การศึกษาดูงาน เป็นต้น	14	77.78	4	22.22
2. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง มีระบบที่ดีและยุติธรรมสำหรับการพิจารณาความดีความชอบของพนักงานและลูกจ้างประจำปี เพื่อสร้างขวัญ และกำลังใจในการทำงาน	12	66.67	6	33.33
3. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง ได้กำหนดบทบาทขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานและลูกจ้างอย่างละเอียด	11	61.11	7	38.89
4. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง มีการเรียกประชุมพนักงานและลูกจ้างเป็นประจำ เพื่อรับทราบความก้าวหน้าหรือปรับปรุงพัฒนาการทำงาน of พนักงานหรือลูกจ้างของปางช้าง	11	61.11	7	38.89
5. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง ได้ตั้งกฎเกณฑ์ข้อกำหนดระเบียบข้อบังคับ และบทลงโทษให้พนักงานและลูกจ้างได้รับทราบและเข้าใจอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร	8	44.44	10	55.56

ด้านการบริหารจัดการงบประมาณ

ผลการวิจัยในตาราง 7 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 88.89) ได้ระบุว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการควบคุมดูแลทางด้านบัญชี การเงิน ตลอดจนระบบรายรับ-รายจ่ายด้วยตนเองทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีระบบการเบิกจ่าย (รายรับ-รายจ่าย) และควบคุมบัญชีอย่างเป็นระบบชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 83.33 ระบุว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างเป็นผู้ควบคุมให้ผู้ใช้เงิน-ใช้จ่ายอย่างถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับและเป็นไปตามงบประมาณรายรับ-รายจ่ายที่กำหนดไว้ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 66.67 รายงานว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการจัดทำแผนงบประมาณรายรับ-รายจ่ายของปางช้างอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ทราบถึงงบการบัญชี อันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบอย่างชัดเจน ดังที่เจริญสุวรรณ โชติ (2544: 238) ได้กล่าวว่า การจัดสรรงบประมาณ (budgeting) เป็นการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการจัดงบประมาณเพื่อนำมาใช้จ่ายในแต่ละแผนก ในแต่ละส่วนของงาน ผู้ที่ทำหน้าที่การเงินจึงต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมมา ข้อบกพร่องที่สำคัญของการจัดสรรงบประมาณนั้นก็คือ การที่ไม่ได้เน้นถึงเรื่องการควบคุมในการใช้งบประมาณนั้น ๆ ในการที่กรมกองใด จะกล่าวเพียงว่ามีหน่วยงานที่ควบคุมอยู่แล้ว คือ หน่วยงานที่อาจเรียกชื่อต่างกัน คือ การเงิน ซึ่งทุกองค์การจะต้องมีหน่วยงานนี้อยู่ แต่หน่วยงานนี้เป็นเพียงควบคุมให้ผู้ใช้จ่ายเงินให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับเท่าที่วางไว้ ซึ่งมีหน้าที่คล้าย ๆ กันว่าเป็นฝ่ายตรวจสอบมากกว่าเป็นฝ่ายดูแลให้เป็นไปตามลักษณะของงบประมาณที่ได้วางไว้ตามโครงการสำหรับปางช้างแม่วิน มีฝ่ายการเงินซึ่งเป็นเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างทำหน้าที่ควบคุมดูแลทางด้านบัญชีการเงิน ตลอดจนระบบรายรับ-รายจ่ายด้วยตนเองทั้งหมด รวมถึงการมีระบบการเบิกจ่าย (รายรับ-รายจ่าย) และควบคุมบัญชีอย่างเป็นระบบชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้

สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ยังได้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 55.56) ได้กล่าวว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างไม่ได้มีการแต่งตั้งพนักงานหรือลูกจ้างภายในองค์กรให้เป็นผู้ควบคุมดูแลระบบบัญชี/การเงินแยกเป็นแผนกโดยเฉพาะ ทั้งนี้เนื่องจากปางช้างแม่วินมีระบบการบริหารจัดการงบประมาณทางการเงินโดยเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างโดยตรงเท่านั้น และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 33.33 ได้กล่าวว่า เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง ไม่มีการจัดทำแผนงบประมาณรายรับ-รายจ่าย ของปางช้างอย่างสม่ำเสมอเพื่อจะได้ทราบถึงงบการบัญชีอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและชัดเจนในด้านการจัดการงบประมาณเป็นการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการจัดงบประมาณเพื่อนำมาใช้จ่ายในแต่ละแผนกในแต่ละส่วนของงาน ผู้ที่ทำหน้าที่การเงินจึงต้องเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมมาหรือผู้ที่รู้หลักการบัญชี ข้อบกพร่องที่สำคัญของการจัดสรรงบประมาณนั้น คือการที่ไม่ได้เน้นถึงเรื่องการควบคุมในการใช้งบประมาณนั้น ๆ ดังนั้นในการควบคุมงบประมาณทั้งหมดในองค์การ จึงเป็นเจ้าของกิจการปางช้างแต่เพียงผู้เดียว เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดทางการเงิน

ตาราง 7 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้าน บริหารจัดการงบประมาณ

กิจกรรมด้านบริหารจัดการงบประมาณ	จำนวน (N = 18)			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการบริหารจัดการงบประมาณ				
1. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง มีการควบคุมดูแลทางด้านบัญชี การเงิน คลอดจนระบบรายรับ-รายจ่ายด้วยตนเองทั้งหมด	16	88.89	2	11.11
2. ปางช้างแห่งนี้มีระบบการเบิกจ่าย (รายรับ – รายจ่าย) และการควบคุมบัญชีอย่างเป็นระบบชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้	16	88.89	2	11.11
3. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างเป็นเพียงผู้ควบคุมให้ผู้ใช้จ่ายอย่างถูกต้อง ตามระเบียบข้อบังคับ และเป็นไปตามงบประมาณรายรับ – รายจ่ายที่กำหนดไว้	15	83.33	3	16.67
4. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง มีการจัดทำแผนงบประมาณรายรับ – รายจ่าย ของปางช้างอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ทราบถึงงบการบัญชี อันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว อย่างเป็นระบบและชัดเจน	12	66.67	6	33.33
5. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง ได้มีการแต่งตั้งพนักงานหรือลูกจ้างภายในองค์กร ให้เป็นผู้ควบคุมดูแลระบบบัญชี/การเงิน แยกเป็นแผนกโดยเฉพาะ	8	44.44	10	55.56

ด้านการประสานงาน

ผลการวิจัยในตาราง 8 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 94.44) ได้ระบุว่าพนักงาน และลูกจ้างของปางช้างแม่วินมีสัมพันธไมตรีและความสามัคคีในการปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันเป็นอย่างดี ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 88.89 ระบุว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจากการทำงานในปางช้างแม่วิน เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างและพนักงานทุกคนมีการประสานความร่วมมือกันในการแก้ปัญหา ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรได้ดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 77.78 ระบุว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการกำหนดให้มีการประชุมพนักงานและลูกจ้างของปางช้างเป็นประจำทุกเดือน เพื่อจะได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถปรับปรุงแก้ไขส่วนต่าง ๆ ร่วมกัน ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 72.22 รายงานว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ/และหน่วยงานภาคเอกชนอื่นด้วยดีตลอดมา ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจ แสงสว่าง (2542: 35) ซึ่งได้กล่าวว่า องค์กรมีความจำเป็นต้องแบ่งหน้าที่ตามกิจกรรมและความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานดังนั้นผู้ได้บังคับบัญชาจะต้องมีการนำมารวมเข้าด้วยกัน โดยใช้การประสานงานในการทำงานร่วมกัน อย่างมีความสัมพันธ์กัน นับว่าเป็นการทำทาบต่อการทำหน้าที่ของผู้จัดการอย่างหนึ่ง โดยการประสานงาน ผู้จัดการจะต้องทำให้เกิดความสมดุลในการใช้แหล่งทรัพยากรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระดับความสำเร็จ ซึ่งผู้จัดการทำได้ในสิ่งเหล่านี้ได้มาก ก็คือความสามารถในการสร้างผลกำไรและจัดเป็นการวัดที่ดีเพื่อแก้ไขการตัดสินใจของผู้จัดการ การประสานงานมีความจำเป็นต้องใช้โครงสร้างขององค์กรทั้งด้านบนลงล่าง ด้านล่างสู่บน และด้านข้างเช่นเดียวกัน หลักการสายการบังคับบัญชาและความมีเอกภาพในการบังคับบัญชาจะช่วยทำให้เกิดความสำเร็จในการประสานงานตามแนวดิ่ง ในบางองค์กรมีการใช้คณะผู้ร่วมงานที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้บริการที่เป็นประโยชน์และทำให้ได้รับการประสานงาน

สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ยังได้พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 33.33 ได้กล่าวว่า ผู้บริหารงานและพนักงานทุกคนของปางช้างแม่วินไม่มีการปะทะสัมพันธ์กันทั้งในส่วนของการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มของตนเองและส่วนต่าง ๆ ในองค์กรด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานของทุกคนมี การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบความชำนาญงานอย่างชัดเจน และมีการประสานงานกันด้วยดีตลอดมา ดังนั้นจึงมีปัญหที่เกิดขึ้นน้อยมากในปางช้างแห่งนี้ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 27.78 ได้กล่าวว่าเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างแห่งนี้ไม่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ/และหน่วยงานภาคเอกชนอื่นด้วยดีตลอดมา งานหน้าที่หลักที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารในกระบวนการบริการการบริหารทั้งหมด การร่วมมือกัน การที่ผู้ร่วมงานทุกระดับและผู้บริหารสามารถร่วมมือกันในการทำงานได้เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ดีทำให้การบริหารงานขององค์กรดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ แต่การดำเนินงานจะต้องมีการทำงานร่วมกัน ซึ่งถือว่าอาจจะต้องมีการขัดแย้งประเภทส่วนบุคคลในบางกรณี แต่การขัดแย้งในเรื่องการทำงานเพื่อให้เกิดผลผลิตที่สูงนั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกองค์กร เพราะทุกคนย่อมสามารถสร้างแนวความคิดของตนเองได้ด้วย

ตาราง 8 จำนวน ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยของรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วิน เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการประสานงาน

กิจกรรมด้านการประสานงาน	จำนวน (N = 18)			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการประสานงาน				
1. พนักงานและลูกจ้างของปางช้างแห่งนี้ สัมพันธ์ไมตรี และความสามัคคีในการปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกันเป็นอย่างดี	17	94.44	1	5.56
2. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจากการทำงาน ของกิจการปางช้างและพนักงานลูกจ้างทุกระดับมีการประสานความร่วมมือกัน ในการแก้ปัญหา ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรได้ดำเนินไปได้ด้วยดี และมีประสิทธิภาพ	16	88.89	2	11.11
3. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้าง มีการกำหนดให้มีการประชุมพนักงานและลูกจ้างของปางช้าง เป็นประจำทุกเดือน เพื่อจะได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถปรับปรุงแก้ไขส่วนต่าง ๆ ร่วมกัน	14	77.78	4	22.22
4. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างแห่งนี้ มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ/และหน่วยงานภาคเอกชนอื่นด้วยจิตศรัทธา	13	72.22	5	27.78
5. ผู้บริหารงานและพนักงานทุกคน ของปางช้างแห่งนี้ มีการปะทะสัมพันธ์กันทั้งในส่วน ของงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มของตนเอง และส่วนต่าง ๆ ในองค์กรด้วย	12	66.67	6	33.33

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รวบรวมข้อมูลจากเจ้าของหรือผู้จัดการปางช้าง และลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในปางช้างแม่วิน ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2546 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ประกอบการ/เจ้าของ/ผู้จัดการ และลูกจ้างของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วิน จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้ คือ เจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างแม่วินจำนวน 3 คน และลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในปางช้างแม่วินจำนวน 15 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งผู้วิจัยได้ทดสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) โดยนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปทดสอบความเป็นปรนัย (objectivity) กับเจ้าของหรือผู้จัดการปางช้างและลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในปางช้างแม่วิน ตำบลริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับปางช้างแม่วิน จำนวน 7 ราย แล้วนำข้อมูลที่ได้กลับมาแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบเพื่อให้มีความชัดเจน และมีความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมโดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical package for the social sciences: SPSS/PC⁺) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ชนเผ่ากระเหรี่ยง ซึ่งนับถือศาสนาพุทธมีอายุมากที่สุด 62 ปี น้อยที่สุด 15 โดยมีอายุเฉลี่ย 29.50 ปี ส่วนใหญ่สมรสแล้ว และจบการศึกษาชั้นสูงสุดในระดับประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนนานที่สุด 50 ปี น้อยที่สุด 2 ปี โดยมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 13.72 ปี ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน

สมาชิกในครอบครัวมากที่สุด 9 คน น้อยที่สุด 1 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.17 คน ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพซึ่งเป็นกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นหลักและรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพสำรอง และมีรายได้มากที่สุด 320,000 บาท และน้อยที่สุด 20,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 56,566.67 บาทต่อปี ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เช่นที่คินของผู้อื่นสำหรับประกอบการทำมาหากิน กิจกรรมที่เข้าร่วมเป็นประจำได้แก่งานประเพณีของหมู่บ้าน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในด้านการจัดบริการนั่งช้างชมธรรมชาติ โดยมีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน ซึ่งถือว่าเป็นรายได้ต่อเดือนที่ค่อนข้างต่ำมาก

2. การบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่ในการทำงาน และรูปแบบการจัดการปางช้าง เพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลแม่วินอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีบทบาทหน้าที่ในการให้บริการลูกค้า ทั้งในส่วนของการพนักงานขายกล้วยเพื่อเป็นอาหารช้าง พนักงานที่จัดบริการนั่งช้างชมธรรมชาติ/ควาญช้างพนักงานบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม พนักงานที่จัดบริการด้านล่องแพ และพนักงานบริการขายของที่ระลึกจากท้องถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยว มีระยะเวลาการทำงานในปางช้างแม่วิน นานที่สุด 32 ปี น้อยที่สุด 1 ปี โดยมีระยะเวลาการทำงานในปางช้างเฉลี่ย 6 ปี ซึ่งส่วนใหญ่ทำงานด้านการจัดการนั่งช้างชมธรรมชาติมีเส้นทางที่นั่งช้างชมธรรมชาติ เริ่มจากจุดเริ่มต้นผ่านวัดถ้ำจนถึงจุดสิ้นสุดยังจุดเดิมโดยใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง โดยมีการเก็บค่าบริการจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวน 300 บาท/ตัว/ครั้ง (150 บาท/คน/ครั้ง) นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมายังปางช้างโดยบริษัททัวร์นำเอง ซึ่งมาจากบริษัทสมพรทัวร์ บีเอ็มพีทัวร์ เวอร์ลิสตาร์ทัวร์ และลายไทย เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวในระดับพอใช้ได้ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ นิยมมาท่องเที่ยวในปางช้างแม่วินมากที่สุดคือ เดือนธันวาคมและน้อยที่สุดคือเดือนเมษายนของทุกปี

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการปางช้าง แม่วินเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน ดังนี้

ด้านการวางแผน ผู้บริหารปางช้างแม่วินมีการประสานกับบริษัททัวร์/ตัวแทนการท่องเที่ยวในการดึงดูดลูกค้า/นักท่องเที่ยวมาใช้บริการในปางช้างอยู่ตลอดเวลา และยังมี การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการให้บริการสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของการท่องเที่ยวในประเทศไทย

ด้านการจัดองค์กร เจ้าของหรือบริการปางช้างแม่วิน ได้มีการมอบหมายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานและลูกจ้างคนงานตามความรู้ความสามารถและความชำนาญงานของแต่ละบุคคล เพื่อให้บังเกิดความสะดวกในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน

ด้านการจัดบุคลากรในการทำงาน ผู้บริหารปางช้างแม่วินมีการสนับสนุนให้พนักงานได้มีโอกาสในการเพิ่มประสบการณ์และประสิทธิภาพการทำงานอยู่เสมอ

ด้านการบริหารจัดการงบประมาณ เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการควบคุมดูแลทางด้านบัญชี การเงิน ตลอดจนระบบรายรับ-รายจ่ายด้วยตนเองทั้งหมดและยังมีระบบการเบิกจ่าย (รายรับ-รายจ่าย) และควบคุมบัญชีอย่างเป็นระบบชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้

ด้านการประสานงาน พนักงานและลูกจ้างของปางช้างแม่วินมีสัมพันธไมตรีและความสามัคคีในการปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกันเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับเจ้าของหรือผู้ประกอบการกิจการปางช้างแม่วินและในท้องถิ่นอื่นๆ ประธานและคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลแม่วินรวมถึงผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 นำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการปางช้างให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เจ้าของหรือผู้ประกอบการกิจการปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการวางแผนงาน การจัดองค์กร การจัดบุคลากรในการทำงาน การบริหารจัดการงบประมาณ และการประสานงาน โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์การทางด้านการวางแผนงาน มีการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานและรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถปรับปรุงระบบโครงสร้างการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น

2. ประธานและคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ พร้อมทั้งยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนด้วย

การส่งเสริมรายได้ โดยให้มีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมน้อยที่สุด โดยจะต้องมีการประสานงานกับผู้ประกอบการกิจการปางช้างแม่วิน เพื่อทำการกำหนดทิศทางการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่ที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลแม่วินให้มีความเหมาะสมที่จะรองรับการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยร่วมกันสำรวจพื้นที่อนุรักษ์ให้ชัดเจนสำรวจเส้นทางทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

3. ผู้ที่ดำเนินการหรือผู้ประกอบการกิจการปางช้างในท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีลักษณะสภาพภูมิประเทศใกล้เคียงกับบริเวณปางช้างแม่วิน จะสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมรูปแบบการท่องเที่ยวของปางช้างที่ไม่ทำลายหรือส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม โดยมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และความร่วมมือของทุกคนในองค์กร รวมถึงการปลูกจิตสำนึกค่านิยมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ถูกต้อง และเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืนตลอดไป เพื่อให้ความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งด้านทรัพยากรที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น

4. ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 สามารถนำเอาผลการวิจัยครั้งนี้ไปปรับใช้ในการกำหนดนโยบายและการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวไทยของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในด้านการนั่งช้างชมธรรมชาติและการเล่นแพของปางช้างแม่วินมากขึ้นเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (ปี พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2544) และนโยบายการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาว จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาให้ครอบคลุมปางช้างทุกแห่งในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อจะได้ทราบถึงรูปแบบการจัดการปางช้างในพื้นที่อื่น ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับความเหมือนและความแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์และสามารถนำมาประกอบการพิจารณากำหนดแผนงาน และบริหารจัดการปางช้างในอนาคตต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะรูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้น การวิจัยครั้งนี้ต่อไปควรศึกษาโครงการนี้ในด้านอื่น ๆ อีก เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการเกิดความสมบูรณ์ต่อไป

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538. นโยบายและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.
กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง (มหาชน).
- _____. 2545. ธุรกิจท่องเที่ยวเดือนมิถุนายน ฉบับที่ 6. กรุงเทพฯ: วาทิน พริ้นติ้ง.
ขจักษ์ นุชพัฒน์. 2528. ชาวเขา. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.
- เจริญ สุวรรณโชติ. 2544. ทฤษฎีการบริหาร. กรุงเทพฯ: ดาววันพับลิชชิ่ง.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2540. หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- นักศึกษาศาสาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม รุ่นที่ 21. 2538. โครงการศึกษาเพื่อวางแผน
จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน. ลำปาง: คณะสิ่งแวดล้อม
และทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นำชัย ทนุผล. 2529. การพัฒนาชุมชน: หลักการและยุทธวิธี. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริม
การเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- _____. 2531. วิธีเตรียมโครงการวิจัย. เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- _____. 2538. "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์". วารสารส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร
7, 3 (มีนาคม): 24-25.
- นิภา ลาขโรจน์. 2539. รายงานการวิจัยเรื่องการหาแนวทางเพื่อรณรงค์ให้สตรีกระเหรี่ยงรู้จัก
ป้องกันตนเองจากโรคเอดส์: วัฒนธรรมทางเพศที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์. เชียงใหม่:
สถาบันวิจัยชาวเขา.
- ประวิตร โพธิ์อาสน์. น.ป.ป.. การศึกษาเพื่อการพัฒนา. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยชาวเขา.
- พิศาล คงถำราษฎร์. 2533. คู่มือผู้ประกอบการอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรม
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- มหาวิทยาลัยพายัพ คณะจารย์สาขาวิชาการจัดการ. 2537. หลักการจัดการ. เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยพายัพ.
- ขยยุทธ เกษสาคร. 2541. ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- ระวีง เนตรโพธิ์แก้ว. 2537. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: อักษร.
- วรรณ วลัยวานิช. 2539. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ท่าพระจันทร์.

สมบัติ กาญจนกิจ. 2544. นันทนาการและการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมัย สุทธิธรรม. 2530. หนังสือสารคดีภาพชุดคนบนคอยเรือกระเหรี่ยง. กรุงเทพฯ:

วัฒนาพานิช จำกัด.

สิทธิเดช มหาสาวังกุล. 2542. ช้างเถียงในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โครงการคินช้างสู่ธรรมชาติ

ในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ กองทุนสัตว์ป่าโลก

สำนักงานประเทศไทย.

สุนิลา ทนุผล. 2531ก. รายงานวิจัยเรื่องแนวความคิดช่วยตนเองของผู้นำท้องอื่นหลังการดำเนิน

งานโครงการพัฒนาผู้นำท้องอื่น. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

_____. 2531ข. การศึกษาผู้ใหญ่ทางการเกษตร. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยี

การเกษตรแม่โจ้.

อารง สุทธาศาสตร์. 2527. ปฏิบัติการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์.

อำนวย แสงสว่าง. 2542. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: อักษราพัฒนา.

Murray, E. Loise, ed. No date. **Women and Development: Selected Reading.** Alberta:

University of Alberta.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบต้นภาษาณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

รูปแบบการจัดการปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยว
กรณีศึกษาปางช้างแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

แบบสัมภาษณ์ชุดที่.....

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้ข้อมูล..... บ้านเลขที่ หมู่

ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สำหรับผู้ประกอบการ/เจ้าของ/ผู้จัดการ และลูกจ้างของปางช้างแม่วินในเขตพื้นที่ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. การเก็บข้อมูลครั้งนี้ ต้องการข้อมูลที่เป็นจริงจากท่านและรับรองว่าจะเก็บเป็นความลับ ข้อมูลดังกล่าวจะนำไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัยปัญหาพิเศษเท่านั้น เพื่อความสมบูรณ์ของการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. แบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมี 2 ตอน โปรดให้ข้อมูลครบทุกข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย✓ ใน ☐ ที่ท่านเห็นว่าถูกต้องหรือเติมข้อความให้สมบูรณ์มากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. เผ่า..... ศาสนา
3. ปัจจุบันท่านมีอายุ ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)
4. สถานภาพสมรส
 - ☐ 1. โสด
 - ☐ 2. แต่งงานแล้ว
 - ☐ 3. หย่า/แยกกันอยู่
 - ☐ 4. หม้าย

5. ระดับการศึกษาสูงสุด

- ☐ 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ
- ☐ 2. ประถมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า
- ☐ 3. ประถมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า
- ☐ 4. มัธยมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่า
- ☐ 5. มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า
- ☐ 6. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
- ☐ 7. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
- ☐ 8. ปริญญาตรีขึ้นไป

6. ระยะเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือชุมชนแห่งนี้ มานาน ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

7. จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดที่อาศัยอยู่ด้วยกันในปัจจุบัน คน

8. ท่านประกอบอาชีพหลักในด้านใด

- ☐ 1. เกษตรกรรม
- ☐ 2. ค้าขาย
- ☐ 3. รับจ้างทั่วไป
- ☐ 4. กิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- ☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ)

9. ท่านประกอบอาชีพรองในด้านใด

- ☐ 1. เกษตรกรรม
- ☐ 2. ค้าขาย
- ☐ 3. รับจ้างทั่วไป
- ☐ 4. กิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- ☐ 5. อื่น ๆ (ระบุ)

10. ท่านมีรายได้โดยเฉลี่ยรวมจากการประกอบอาชีพหลักและอาชีพรองในข้อ 8 และข้อ 9 ตลอดทั้งปี พ.ศ. 2545 เป็นเงิน (โดยประมาณ) บาท

11. การถือครองที่ดินของท่าน

- ☐ 1. มีที่ดินเป็นของตนเองถูกต้องตามกฎหมาย
- ☐ 2. เช่าที่ดินของผู้อื่นสำหรับประกอบการทำมาหากิน
- ☐ 3. ส่วนราชการได้จัดสรรพื้นที่ทำกิน
- ☐ 4. เช่าที่ดินของผู้อื่น

12. ในรอบปี 2545 กิจกรรมทางสังคมของหมู่บ้านใดบ้างที่ท่านเข้าร่วมเป็นประจำ

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. การประชุมหมู่บ้าน
- ☐ 2. การพัฒนาหมู่บ้าน
- ☐ 3. กิจกรรมที่หน่วยงานของรัฐจัดขึ้นในหมู่บ้าน
- ☐ 4. กิจกรรมที่ชาวบ้านร่วมจัดขึ้น
- ☐ 5. งานประเพณีของหมู่บ้าน

13. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนท่านประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชนประเภทใดบ้าง? (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. การให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว
- ☐ 2. การจัดการบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม
- ☐ 3. การจัดการบริการด้านเช่าแพ
- ☐ 4. การจัดการบริการด้านนั่งช้างท่องเที่ยว
- ☐ 5. การเป็นมัคคุเทศก์ / ไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวธรรมชาติ
- ☐ 6. การให้บริการด้านนำเที่ยวธรรมชาติ เดินป่า
- ☐ 7. การจัดการบริการด้านการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
- ☐ 8. การจัดการบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากท้องถิ่น
- ☐ 9. อื่น ๆ (ระบุ)

14. หากท่านหรือสมาชิกในครัวเรือน ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนมีรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวประมาณ (บาท/เดือน โดยเฉลี่ย)

- ☐ 1. ต่ำกว่า 3,000 บาท
- ☐ 2. 3,001 – 4,000 บาท
- ☐ 3. 4,001 – 5,000 บาท
- ☐ 4. 5,001 – 6,000 บาท
- ☐ 5. สูงกว่า 6,000 บาท

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่ในการทำงาน และรูปแบบการจัดการ
ปางช้างเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง
จังหวัดเชียงใหม่

1. ท่านมีบทบาทหน้าที่ในกิจการปางช้างแห่งนี้ในตำแหน่งใด ?

- ☐ 1. เจ้าของกิจการ
☐ 2. ผู้จัดการ
☐ 3. ลูกจ้าง/ผู้ให้บริการลูกค้า โปรดระบุตำแหน่งหน้าที่ในกิจกรรมการบริการ.....

2. ท่านได้ทำงานที่กิจการปางช้างแห่งนี้เป็นระยะเวลาจนถึงปัจจุบันนาน.....ปี.....เดือน

3. ท่านทำงานในปางช้างแห่งนี้ โดยมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านใดบ้าง ? (ระบุได้
มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. การให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว
☐ 2. การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม
☐ 3. การจัดบริการด้านล่องแพ
☐ 4. การจัดบริการด้านนั่งช้างท่องเที่ยว
☐ 5. การเป็นมัคคุเทศก์ / ไกด์ท้องถิ่นนำเที่ยวธรรมชาติ
☐ 6. การให้บริการด้านนำเที่ยวธรรมชาติ เดินป่า
☐ 7. การจัดบริการด้านการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
☐ 8. การจัดบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากท้องถิ่น
☐ 9. อื่น ๆ (ระบุ)

4. โปรดระบุรายละเอียดเส้นทางสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวและอัตราค่าบริการในปางช้างแห่งนี้

ชื่อเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยว (จากไหน – ถึงไหน)	อัตราค่าบริการ (คน / ครั้ง)
1.	
2.	

ชื่อเส้นทางกิจกรรมการท่องเที่ยว (จากไหน – ถึงไหน)	อัตราค่าบริการ (คน / ครั้ง)
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

5. ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังปางช้างแห่งนี้ด้วยวิธีใด ?

- ☐ 1. เดินทางมาเอง
- ☐ 2. บริษัททัวร์นำมา (โปรดระบุชื่อบริษัททัวร์.....)
- ☐ 3. อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)

6. ท่านสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารได้มากน้อยเพียงใด ?

- ☐ 1. สามารถใช้ได้ดี (โปรดระบุภาษา.....)
- ☐ 2. พอใช้ได้ (โปรดระบุภาษา.....)
- ☐ 3. ไม่ได้เลย

7. ท่านโปรดระบุข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการปางช้างแม่วินเพื่อตอบสนองกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงาน แบบสัมภาษณ์นี้ไม่มีคำตอบใดถูก/ผิด แต่ต้องการคำตอบที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็นของท่านว่ามี หรือ ไม่มีให้ครบทุกข้อความดังนี้

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	มี	ไม่มี
ด้านการวางแผน		
1. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างแห่งนี้ มีการประชุมพนักงาน/ลูกจ้างของปางช้างเพื่อร่วมกันวางแผนการตลาดรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นประจำ		
2. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการประสานงานกับบริษัททัวร์หรือตัวแทนการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อดึงดูดลูกค้านักท่องเที่ยวมาใช้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยวของปางช้างแห่งนี้		
3. พนักงานและลูกจ้างของปางช้างมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นการวางแผนงานและตัดสินใจปรับปรุงพัฒนาการปรับเปลี่ยน โครงสร้างองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี		
4. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การให้บริการสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของการท่องเที่ยวในประเทศไทยตลอดเวลา		
5. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการวางแผนและเตรียมแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าเป็นประจำ รวมถึงแผนงานรองรับเหตุการณ์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต		
ด้านการจัดองค์กร		
1. ปางช้างแห่งนี้มีการจัดโครงสร้างการทำงาน แบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจนตามกิจกรรมของฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กร		
2. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างได้แต่งตั้งมอบหมายหน้าที่ภาระความรับผิดชอบของพนักงานและลูกจ้างตามความรู้ความสามารถและความชำนาญงานของแต่ละคน เพื่อให้เกิดความง่ายในการตรวจสอบผลของการดำเนินงาน		

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	มี	ไม่มี
3. เมื่อเจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างไม่อยู่ในองค์กร เนื่องจากติดภารกิจนอกสถานที่ จะมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้พนักงานที่มีบทบาทความสำคัญรองลงมาให้ทำหน้าที่ปฏิบัติงานหรือตัดสินใจแทนได้ทันที		
4. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการประชุมพนักงานและลูกจ้าง เพื่อปรับปรุงระบบโครงสร้างการทำงาน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเพื่อรองรับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ		
5. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการเลือกลักษณะการบริหารงานและกฎเกณฑ์ข้อบังคับให้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมขององค์กร		
ด้านการจัดบุคลากรในการทำงาน		
1. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างได้กำหนดบทบาท ขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพนักงานและลูกจ้างอย่างละเอียดชัดเจน		
2. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างได้ตั้งกฎเกณฑ์ข้อกำหนดระเบียบข้อบังคับและบทลงโทษให้พนักงานและลูกจ้างได้รับทราบและเข้าใจอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร		
3. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการสนับสนุนให้พนักงานและลูกจ้างได้มีโอกาสในการเพิ่มประสบการณ์และประสิทธิภาพการทำงานอยู่เสมอ เช่น การฝึกอบรมความรู้ใหม่ ๆ การศึกษาดูงานเป็นต้น		
4. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีระบบที่ดีและยุติธรรมสำหรับการพิจารณาความดีความชอบของพนักงานและลูกจ้างประจำปี เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน		
5. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการเรียกประชุมพนักงานและลูกจ้างเป็นประจำเพื่อรับทราบความก้าวหน้าหรือปรับปรุงพัฒนาการทำงานของพนักงานหรือลูกจ้างของปางช้าง		

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	มี	ไม่มี
ด้านการบริหารจัดการงบประมาณ		
1. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการจัดทำแผนงบประมาณรายรับ-รายจ่ายของปางช้างอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ทราบถึงงบการบัญชีอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและชัดเจน		
2. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการควบคุมดูแลทางด้านบัญชี การเงิน ตลอดจนระบบรายรับ-รายจ่ายด้วยตนเองทั้งหมด		
3. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างได้มีการแต่งตั้งพนักงานหรือลูกจ้างภายในองค์กรให้เป็นผู้ควบคุมดูแลระบบบัญชี/การเงินแยกเป็นแผนกโดยเฉพาะ		
4. ปางช้างแห่งนี้มีระบบการเบิกจ่าย (รายรับ-รายจ่าย) และการควบคุมบัญชีอย่างเป็นระบบชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้		
5. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างเป็นเพียงผู้ควบคุมให้ผู้ใช้เงินใช้จ่ายอย่างถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับ และเป็นไปตามงบประมาณรายรับ-รายจ่ายที่กำหนดไว้		
ด้านการประสานงาน		
1. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างมีการกำหนดให้มีการประชุมพนักงานและลูกจ้างของปางช้างเป็นประจำทุกเดือน เพื่อจะได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถปรับปรุงแก้ไขส่วนต่าง ๆ ร่วมกัน		
2. ผู้บริหารงานและพนักงานทุกคนของปางช้างแห่งนี้มีการปะทะสัมพันธ์กันทั้งในส่วนของการงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มของตนเอง และส่วนต่าง ๆ ในองค์กรด้วย		
3. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจากการทำงานของกิจการปางช้าง เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างและพนักงานลูกจ้างทุกระดับมีการประสานความร่วมมือกันในการแก้ปัญหา ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรได้ดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ		
4. พนักงานและลูกจ้างของปางช้างแห่งนี้มีสัมพันธ์ไมตรีและความสามัคคีในการปฏิบัติงานและอยู่ร่วมกันเป็นอย่างดี		
5. เจ้าของหรือผู้บริหารปางช้างแห่งนี้มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนอื่นด้วยจิตตอดมา		

ภาคผนวก ข
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวพัชรา สุวียะนาถกุลย์
วัน เดือน ปีเกิด	27 พฤศจิกายน 2518
จังหวัดที่เกิด	เชียงราย
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2531 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ จังหวัดเชียงราย
	พ.ศ. 2534 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ จังหวัดเชียงราย
	พ.ศ. 2537 บริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ โรงแรมและการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2541 เจ้าหน้าที่ทั่วไป สำนักงานกฤษฎีกาการกฎหมาย จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2542 เจ้าหน้าที่ฝ่ายสำรองห้องพัก โรงแรมลานนาพาเลซเชียงใหม่
	พ.ศ. 2543 เลขานุการฝ่ายบริหาร บริษัทเซาท์อีทเอเชียแปซิฟิกจำกัด โอของ ไฮเปอร์มาร์เก็ต จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2544 ผู้ช่วยผู้รับตั้ง ที่ทำการไปรษณีย์อนุญาตพระสิงห์ 105 (ภาคสวนแก้ว) จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2546 เจ้าของกิจการ ร้านท่านขุนเกลเลอรี่ จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2547 ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายขายและประชาสัมพันธ์ โรงแรมบูเรเซีย จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2548 ปัจจุบันเจ้าของกิจการ ร้านเนเน่คอลเลกชั่น จังหวัดเชียงใหม่
การอบรมดูงาน	พ.ศ. 2540 หลักสูตรการจัดการโรงแรมฝ่ายจัดงานเลี้ยง-ประชุมสัมมนา โรงแรมเซ็นทรัลพลาซ่า กรุงเทพมหานคร
	พ.ศ. 2540 หลักสูตรการจัดการด้านการท่องเที่ยว บริษัททิวไรน์โมเดิร์น จำกัด จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2542 หลักสูตรพิมพ์ดีดไทย-อังกฤษ วิทยาลัยสารพัดช่าง จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2543 หลักสูตรคอมพิวเตอร์สำหรับการทำงานวิทยาลัยสารพัดช่าง จังหวัดเชียงใหม่